

Program rewitalizacji dla Miasta i Gminy Grabów nad Prosną na lata 2017-2023

Diagnoza stanu

PROJEKT

Opracowany przez Zespół

WGS84
POLSKA

WGS84 Polska Sp. z o.o.
ul. Warszawska 14 lok. 5
05-822 Milanówek
www.wgs84.pl

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
2. Metodyka prac	5
2.1. Obszar w stanie kryzysowym, obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji.....	5
2.2. Analiza wskaźnikowa	6
2.3. Wykorzystane źródła danych.....	10
2.4. Porównywalne jednostki przestrzenne.....	10
2.5. Bezrobocie	13
2.6. Ubóstwo	18
2.7. Przestępczość.....	22
2.8. Edukacja	24
2.9. Aktywność społeczna	25
2.10. Identyfikacja obszarów w stanie kryzysowym	29
3. Zasięgi przestrzenne obszarów rewitalizacji	33
3.1. Sytuacja gospodarcza	34
3.2. Sytuacja środowiskowa	35
3.3. Sytuacja przestrzenno-funkcjonalna i techniczna	37
3.4. Delimitacja obszarów zdegradowanych	42
3.5. Obszary rewitalizacji.....	45
4. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów w proces rewitalizacji	49
5. Wykorzystane źródła danych	53
6. Załączniki.....	55
7. Spis załączników, tabel, wykresów i map.....	58

1. Wprowadzenie

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.¹

Celem prowadzenia procesu rewitalizacji zdegradowanych i zmarginalizowanych obszarów wskazanych jako problemowe jest pobudzenie aktywności środowisk lokalnych, a także stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach. W swych założeniach działania naprawcze będą prowadziły do polepszenia jakości życia mieszkańców, w tym również zwiększenia ich szans na zatrudnienie. Ponadto umożliwią one trwałą odnowę obszaru, poprawę ładu przestrzennego, stanu środowiska i zabudowy poprzez zastosowanie wysokiej jakości rozwiązań architektonicznych i urbanistycznych. Przyczynią się również do podnoszenia atrakcyjności stref rozwojowych w miastach i pozwolą na odnowienie lub wzmocnienie atutów rozwojowych obszarów wiejskich. Rezultatem prowadzonych działań powinna także być zmiana wizerunku obszaru poddanego rewitalizacji, a co za tym idzie zwiększenie zainteresowania inwestorów tym obszarem.²

Przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie w zakresie właściwości gminy, stanowią jej zadania własne.³

„Program rewitalizacji dla Miasta i Gminy Grabów nad Prosną na lata 2017-2023. Diagnoza stanu” obejmuje swym zakresem obszar administracyjny położony w granicach administracyjnych Miasta i Gminy Grabów nad Prosną.

Celem opracowania **„Programu rewitalizacji dla Miasta i Gminy Grabów nad Prosną na lata 2017-2023. Diagnoza stanu”** jest opracowanie diagnozy stanu, w wyniku której wyłonione zostaną obszary gminy, znajdujące się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, a także występowania negatywnych zjawisk gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych. Opracowanie diagnozy stanu Miasta i Gminy Grabów nad Prosną wraz ze wskazaniem obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji jest działaniem inicjującym proces rewitalizacji.

¹ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, Dz.U. 2015, poz. 1777.

² Zasady programowania i wsparcia rewitalizacji w ramach WRPO 2014+: http://wrpo.wielkopolskie.pl/system/file_resources/attachments/000/004/063/original/Zasady_programowania_i_wsparcia_rewitalizacji_w_ramach_WRPO_2014_.pdf?1475840252

³ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, op. cit.

Podstawa prawna

Dokument sporządzony został zgodnie z wymogami ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r., poz. 446), ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2015 r., poz. 1777, z późn. zm.), Wytycznymi Ministra Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020⁴ oraz Zasadami programowania i wsparcia rewitalizacji w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 (WRPO 2014+).⁵

⁴ Wytyczne Ministra Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, dostępne: https://www.mr.gov.pl/media/23916/Wytyczne_dot_rewitalizacji_po_aktualizacji-zatwierdzone02082016clear.pdf

⁵ Zasady programowania i wsparcia rewitalizacji w ramach WRPO 2014+, op. cit.

2. Metodyka prac

2.1. Obszar w stanie kryzysowym, obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji

Niniejsza Diagnoza została opracowana zgodnie z kierunkami i wytycznymi zawartymi w następujących dokumentach:

- ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U.2015 r., poz. 1777, z późn. zm.), zwana także w dalszej części dokumentu „ustawą”,
- Wytyczne Ministra Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020⁶, zwane także w dalszej części dokumentu „Wytycznymi”,
- Zasady programowania i wsparcia rewitalizacji w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 (WRPO 2014+),⁷ zwane w dalszej części niniejszego dokumentu „Instrukcją”.

Obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym

Zgodnie z zapisami art. 9 ustawy jako **obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym** można uznać taki, w którym nastąpiła koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.

Obszar zdegradowany

Obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym można wyznaczyć jako **obszar zdegradowany** w przypadku wystąpienia na nim co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

1. gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
2. środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
3. przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub

⁶ Wytyczne Ministra Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, op. cit.

⁷ Zasady programowania i wsparcia rewitalizacji w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014 – 2020 (WRPO 2014+), op. cit.

4. technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz przynajmniej jednego negatywnego zjawiska z obszaru gospodarczego, środowiskowego, przestrzenno-funkcjonalnego lub technicznego.

Obszar rewitalizacji

Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako **obszar rewitalizacji** (art. 10 ustawy). Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.

Etapy prac Miasta i Gminy Grabów nad Prosną

Diagnoza stanu została przeprowadzona w trzech etapach. Pierwszym z nich była analiza wskaźnikowa zjawisk społecznych na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną, prowadząca do wskazania obszarów gminy znajdujących się w stanie kryzysowym. Celem prac w drugim etapie było wyznaczenie obszarów zdegradowanych. Przeprowadzono analizę wskaźnikową zjawisk gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych, pozwalających na diagnozę stanu i delimitację obszarów zdegradowanych z wykorzystaniem metod statystycznych i prezentacji kartograficznej. W ostatnim etapie skoncentrowano się na wskazaniu obszaru rewitalizacji. Obszar zidentyfikowany w wyniku przeprowadzonej analizy stanowi najbardziej problemową część gminy, w granicach której podejmowane będą przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

2.2. Analiza wskaźnikowa

Zgodnie z *Instrukcją* wybór wskaźników powinien uwzględniać możliwość pozyskania informacji, a jednocześnie możliwość porównania otrzymanych wartości z danymi dla powiatu, województwa, czy kraju. Ponadto podstawą decyzji o wyborze konkretnych danych powinna być ocena potrzebnej szczegółowości diagnozy i potwierdzenia intensywności negatywnych zjawisk w rożnych materiałach.

Zgodnie z zapisami ustawy, analizy w ramach diagnozy stanu Miasta i Gminy Grabów nad Prosną i wytypowania obszarów w stanie kryzysowym zostały wykonane z wykorzystaniem obiektywnych i weryfikowalnych mierników i metod badawczych dostosowanych do lokalnych uwarunkowań.

Pierwszym etapem w przeprowadzonej analizie było wytypowanie zmiennych, które zostały wykorzystane do diagnozy stanu Miasta i Gminy Grabów nad Prosną. Przy formułowaniu diagnozy, wykorzystano rekomendowane wskaźniki podstawowe do wyznaczania obszarów kryzysowych w poszczególnych sferach, tj.: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej (tabela nr 1).

Tabela nr 1 Zestawienie wykorzystanych wskaźników

Sytuacja	Obszar	Wskaźniki
Społeczna	Bezrobocie	udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców, odsetek długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych, odsetek bezrobotnych według poziomu wykształcenia w populacji mieszkańców
	Ubóstwo	udział osób korzystających z pomocy społecznej, udział osób korzystających z zasiłków stałych, udział osób zameldowanych w lokalach komunalnych
	Przestępczość	liczba popełnionych przestępstw, liczba osób podlegających procedurze „Niebieskiej Karty” w przeliczeniu na liczbę mieszkańców
	Edukacja	wyniki egzaminu gimnazjalnego w odniesieniu do szkół, współczynnik komputeryzacji szkół
	Aktywność społeczna	liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców, liczba uczestników wyborów parlamentarnych w 2015 r. w stosunku do liczby osób uprawnionych do głosowania, liczba osób zapisanych do biblioteki w stosunku do liczby mieszkańców wraz z uwzględnieniem odległości do biblioteki
Gospodarcza	Przedsiębiorczość	liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na liczbę mieszkańców, udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców, udział osób z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie bezrobotnych
Środowiskowa	Odpady	ilość wyrobów zawierających azbest w przeliczeniu na powierzchnię jednostki urbanistycznej
	Tereny zielone	udział powierzchni zielonych w powierzchni jednostek urbanistycznych
Przestrzenno-funkcjonalna	Miejska infrastruktura techniczna	liczba przyłączy wodociągowych i kanalizacyjnych w odniesieniu do liczby budynków mieszkalnych
	Miejska infrastruktura społeczna	liczba placówek oświatowych i gminnych obiektów kulturalnych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców

Sytuacja	Obszar	Wskaźniki
	Stan techniczny budynków	udział powierzchni użytkowej budynków komunalnych wyremontowanych w stosunku do łącznej powierzchni użytkowej budynków komunalnych
	Miejskie obszary przestrzeni publicznej	powierzchnia parków gminnych [km ²], liczba placów zabaw
	Obiekty zabytkowe	liczba obiektów zabytkowych

Wyniki analizy wskaźnikowej zostały zaprezentowane z wykorzystaniem oprogramowania geoinformatycznego w odniesieniu do poszczególnych jednostek urbanistycznych oraz wyników analiz ilościowych w formie zestawień tabelarycznych oraz wykresów. Zastosowano następujące metody prezentacji kartograficznej:

1. kartogram do ilościowego przedstawienia na mapie średniej intensywności określonego zjawiska w granicach przyjętych pól odniesienia, przedziały klasowe wybrano metodą odchylenia standardowego lub metodą naturalnych granic,
2. kartodiagram do ilościowego przedstawienia na mapie bezwzględnej wartości określonego zjawiska w granicach przyjętych pól odniesienia,
3. punktowa do jakościowego przedstawienia na mapie zjawisk niekwantyfikowanych.

Kolejnym etapem prac nad zmiennymi w celu wykonania diagnozy stanu była normalizacja danych, która pozwoliła na przekształcenie wartości zmiennych wyrażonych w różnych jednostkach do postaci porównywalnej. Normalizacji cech dokonano przez ich standaryzację zgodnie z następującymi wzorami: $z = \frac{(x-\bar{x})}{\sigma}$ dla stymulant oraz $z = -\frac{(x-\bar{x})}{\sigma}$ dla destymulant, gdzie poszczególne symbole oznaczają:

- z - zestandaryzowana wartość zmiennej,
- x - wartość cechy,
- \bar{x} - średnią arytmetyczną,
- σ - odchylenie standardowe.

W badanym obszarze jako stymulanty⁸ uznano następujące zmienne:

- a) w sferze społecznej - liczbę organizacji pozarządowych, frekwencję w wyborach parlamentarnych, wyniki egzaminu gimnazjalnego, współczynnik komputeryzacji szkół oraz liczbę osób zapisanych do biblioteki,
- b) w sferze gospodarczej - liczbę firm prowadzących działalność gospodarczą,
- c) w sferze środowiskowej - udział powierzchni zielonych,
- d) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej - liczbę przyłączy wodociągowych i kanalizacyjnych w poszczególnych jednostkach urbanistycznych, liczbę placówek oświatowych i gminnych obiektów kulturalnych, udział powierzchni użytkowej

⁸ Stymulanty to zmienne, których rosnące wartości są oceniane pozytywnie z punktu widzenia danego zjawiska, natomiast destymulanty - zmienne, których malejące wartości są oceniane pozytywnie z punktu widzenia danego zjawiska.

budynków komunalnych wyremontowanych, liczbę obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

Pozostałe badane zmienne to destymulanty.

Do wyznaczenia obszaru w sytuacji kryzysowej i obszaru zdegradowanego wykorzystaną metodę wskaźnika syntetycznego Perkala. Wskaźnik Perkala umożliwia uporządkowanie obiektów wielowymiarowych według syntetycznego kryterium, które jest funkcją zmiennych wejściowych⁹. Wykorzystanie tej metody pozwoliło na uszeregowanie poszczególnych jednostek urbanistycznych ze względu na określony zestaw cech w wybranych sferach. Wyższa wartość wskaźnika syntetycznego oznacza korzystniejszą sytuację jednostki urbanistycznej pod względem poziomu potencjału.¹⁰ Wskaźnik syntetyczny dla każdej jednostki urbanistycznej został wyliczony zgodnie ze wzorem:

$$Wp = \frac{1}{k} * \sum_{j=1}^k z_j$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

Wp - wskaźnik syntetyczny dla poszczególnych jednostek urbanistycznych,

k - liczba uwzględnionych cech,

j - 1,2, ..., k,

z- zestandaryzowane wartości zmiennej.

Wskaźnik Perkala może przyjmować wartości w przedziale od -3 do 3.¹¹ W celu klasyfikacji jednostek urbanistycznych wykorzystano dwa parametry miernika taksonomicznego, tj. średnią arytmetyczną wskaźnika syntetycznego Wp i odchylenie standardowe. Wyodrębniono 3 klasy¹²:

1. wskaźnik Wp przyjął wartość większą niż wartość sumy średniej arytmetycznej i połowy odchylenia standardowego,
2. wskaźnik Wp przyjął wartość w przedziale pomiędzy sumą średniej arytmetycznej i połowy odchylenia standardowego oraz różnicą średniej arytmetycznej i połowy odchylenia standardowego,
3. wskaźnik Wp przekracza wartość różnicy średniej i połowy odchylenia standardowego.

Spośród wytypowanych obszarów zdegradowanych dokonano wyboru obszaru rewitalizacji. Proces ten został wsparty procesem partycypacji społecznej, tj. ankietyzacji wśród wszystkich zainteresowanych interesariuszy, a także wnioskami ze spotkań z mieszkańcami i wywiadami z przedstawicielami lokalnych organizacji. Celem prowadzonego badania było zgromadzenie informacji i pozyskanie opinii zainteresowanych stron odnośnie do obszarów gminy szczególnie wymagających podjęcia działań rewitalizacyjnych.

⁹ Parysek, J. J., Wojtasiewicz L., 1979. Metody analizy regionalnej i metody planowania regionalnego, Studia KPZK PAN, t. 69, Państwowe Wydawn. Nauk.

¹⁰ Wpływ potencjału demograficznego i gospodarczego miast wojewódzkich na kondycję województw, 2013, Mazowiecki Ośrodek Badań Regionalnych, Warszawa.

¹¹ Szymła Z., 2000. Determinanty rozwoju regionalnego. Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wrocław.

¹² Piuta W., 1986. Wielowymiarowa analiza porównawcza w modelowaniu ekonometrycznym, PWN, Warszawa.

2.3. Wykorzystane źródła danych

Do opracowania diagnozy stanu Miasta i Gminy Grabów nad Prosną, mającej na celu identyfikację potencjalnych obszarów gminy znajdujących się w stanie kryzysowym, wykorzystane zostały dane pozyskane z następujących źródeł:

- Urząd Miasta i Gminy w Grabowie nad Prosną,
- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Grabów nad Prosną,
- Powiatowy Urząd Pracy w Ostrzeszowie,
- Komisariat Policji w Grabowie nad Prosną,
- Krajowy Rejestr Sądowy,
- Narodowy Instytut Dziedzictwa,
- Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków,
- Państwowa Komisja Wyborcza,
- Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

2.4. Porównywalne jednostki przestrzenne

Uzyskanie porównywalności wyników diagnozy wymaga przetwarzania danych w ramach możliwie podobnych do siebie jednostek przestrzennych. Do analizy wskaźnikowej w celu opracowania diagnozy stanu przyjęto **jednostki pomocnicze Miasta i Gminy Grabów nad Prosną** wyznaczone w uchwale nr XIII/95/2012 Rady Miejskiej Grabowa nad Prosną z dnia 9 lutego 2012 r. w sprawie nadania Statutu Miasta i Gminy Grabów nad Prosną. Wyznaczone **jednostki urbanistyczne** to obszary, które stanowią pewne całości pod względem funkcjonalnym oraz charakteryzują się pewną spójnością społeczną i przestrzenną.

Dla prowadzenia analiz przyjęto następujące jednostki urbanistyczne, obejmujące sołectwa:

1. **Bobrowniki**
2. **Bukownica**
3. **Chlewo**
4. **Dębicze**
5. **Giżyce**
6. **Grabów Pustkowie**
7. **Grabów Wójtostwo**
8. **Kopeć**
9. **Książenice**
10. **Kuźnica Bobrowska**
11. **Marszałki**
12. **Palaty**
13. **Siekierzyn**
14. **Skrzynki**

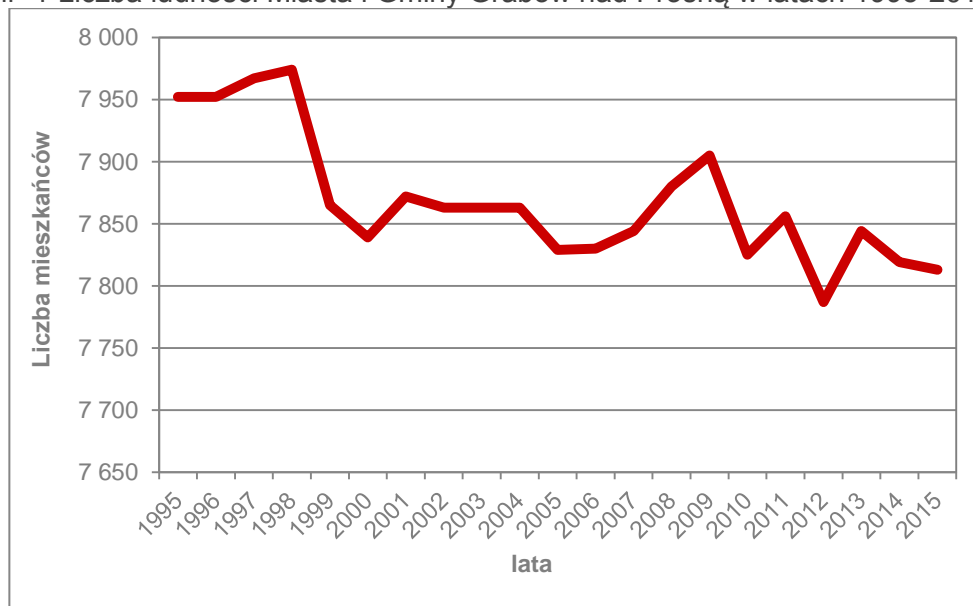
15. Smolniki

16. Zawady

oraz **Miasto Grabów nad Prosną**.

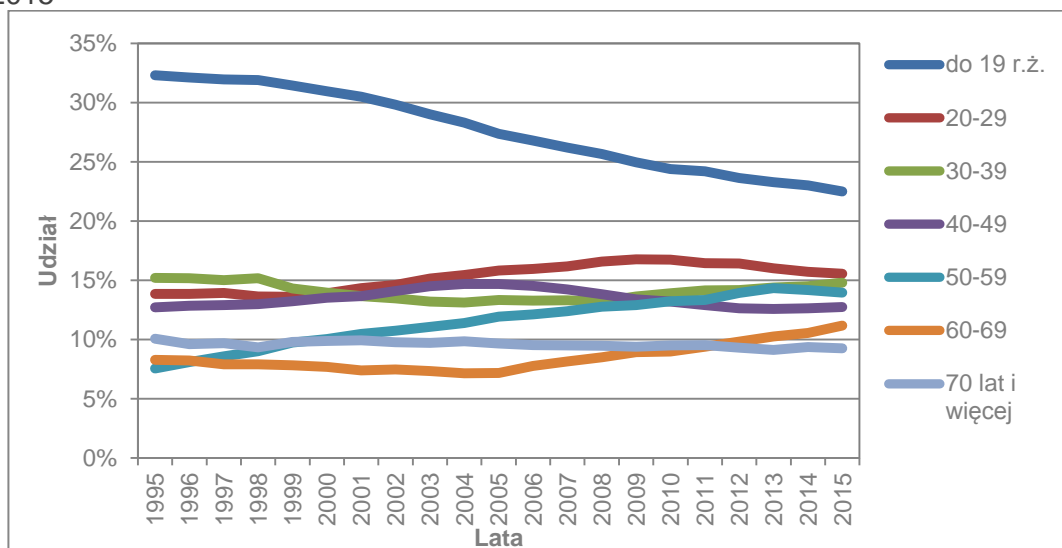
W Mieście i Gminie Grabów nad Prosną według stanu na 30.06.2016 r. zameldowanych było 7.831 osób. W latach 1995-2015 liczba osób zameldowanych w gminie ulega sukcesywnemu zmniejszeniu (wykres nr 1).

Wykres nr 1 Liczba ludności Miasta i Gminy Grabów nad Prosną w latach 1995-2015

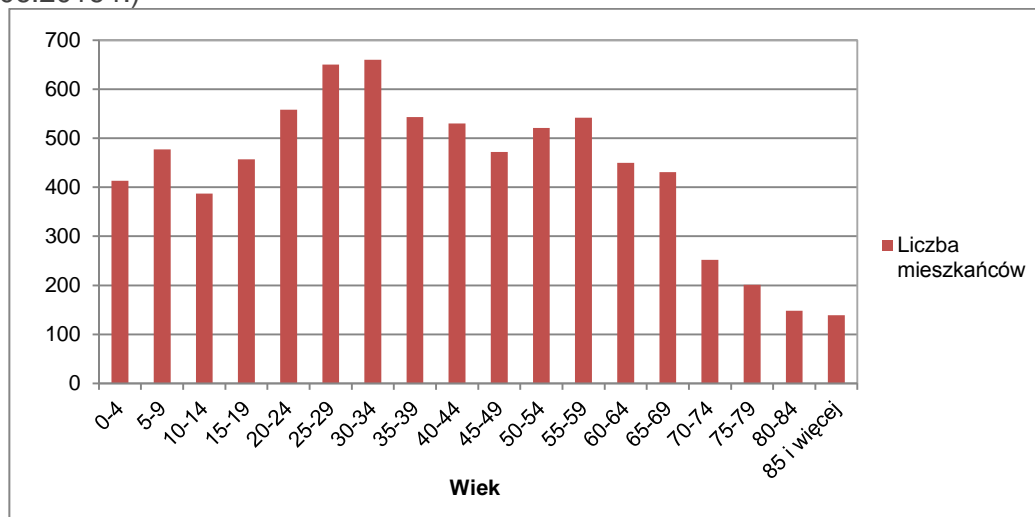
Udział poszczególnych grup wiekowych w populacji mieszkańców gminy przedstawiono na wykresie nr 2.

Wykres nr 2 Struktura wiekowa mieszkańców Miasta i Gminy Grabów nad Prosną w latach 1995-2015

Strukturę wiekową mieszkańców Miasta i Gminy Grabów nad Prosną według stanu na 30.06.2016 r. przedstawiono na wykresie nr 3. 22% mieszkańców to ludzie do 20. roku życia, 31% ma pomiędzy 20 a 40 lat, kolejne 26% nie ukończyło 60 lat, a 21% osób ma więcej niż 60 lat.

Wykres nr 3 Struktura wiekowa mieszkańców Miasta i Gminy Grabów nad Prosną (wg stanu na 30.06.2016 r.)

Populację i powierzchnię poszczególnych jednostek urbanistycznych poddanych analizie zestawiono w tabeli nr 2.

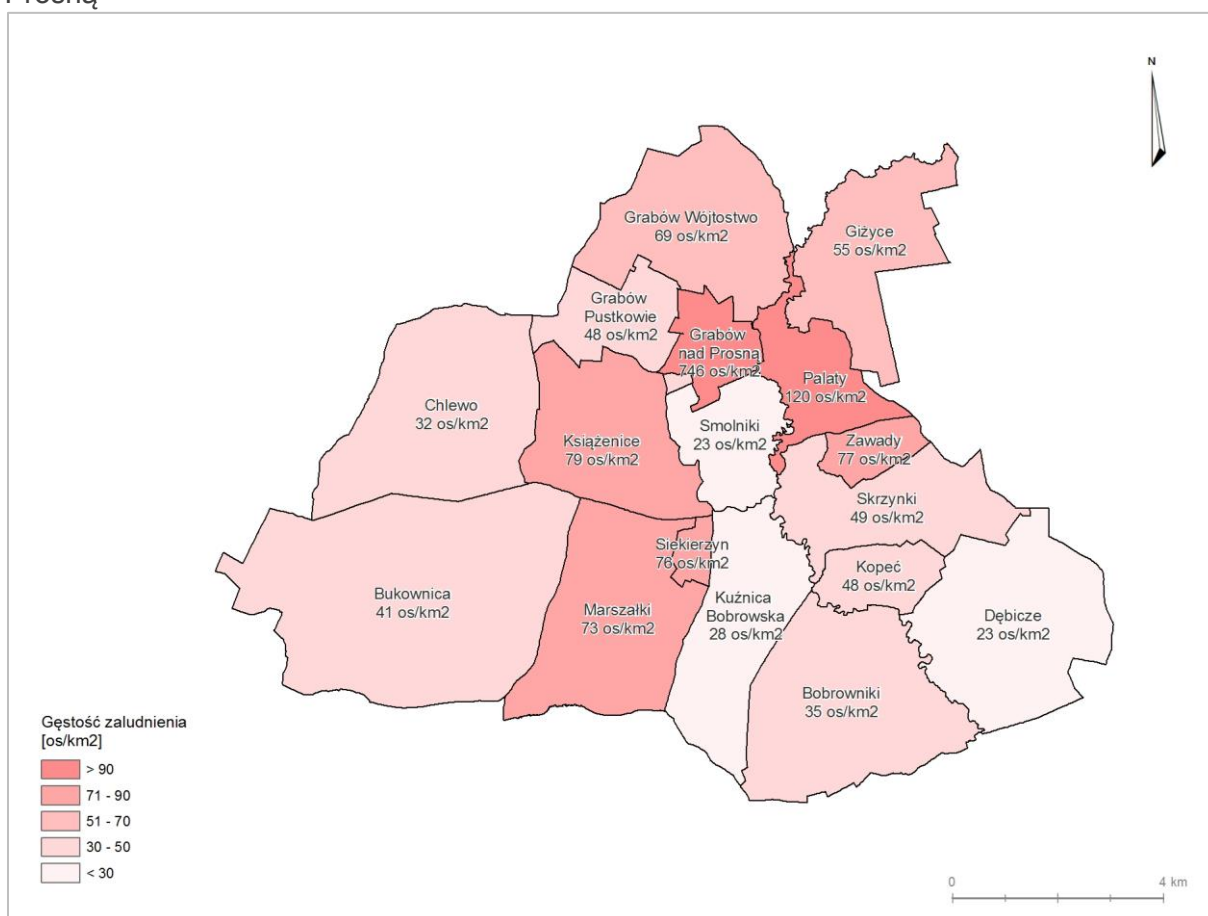
Tabela nr 2 Jednostki urbanistyczne Miasta i Gminy Grabów nad Prosną

Lp.	Symbol	Nazwa jednostki urbanistycznej	Powierzchnia [ha]	Liczba mieszkańców [os.]
1	I	Bobrowniki	1 162	412
2	II	Bukownica	2 072	841
3	III	Chlewo	1 173	373
4	IV	Dębicze	1 074	245
5	V	Giżyce	711	388
6	VI	Grabów nad Prosną	258	1 924
7	VII	Grabów Pustkowie	398	190
8	VIII	Grabów Wójtostwo	915	634
9	IX	Kopeć	257	124
10	X	Książenice	779	617
11	XI	Kuźnica Bobrowska	776	218
12	XII	Marszałki	993	721
13	XIII	Palaty	430	516

14	XIV	Siekierzyn	79	60
15	XV	Skrzynki	696	343
16	XVI	Smolniki	420	96
17	XVII	Zawady	168	129

Zasięg wytypowanych jednostek urbanistycznych wraz z gęstością zaludnienia poszczególnych obszarów przedstawiono na mapie nr 1.

Mapa nr 1 Gęstość zaludnienia w jednostkach urbanistycznych Miasta i Gminy Grabów nad Prosną

2.5. Bezrobocie

Brak zatrudnienia albo wykonywania pracy zarobkowej, zwłaszcza w perspektywie długoterminowej może być przyczyną problemów na płaszczyźnie ekonomicznej, ale także prowadzić do szeregu negatywnych zjawisk prowadzących do degradacji społecznej. Do tego rodzaju zjawisk można zaliczyć utrwalanie niekorzystnych wzorców postaw społecznych, tj. bierność, bezczynność czy bezradność i dziedziczenie ich przez kolejne pokolenia. Brak pracy może także prowadzić do wzrostu przestępczości na danym terenie, albo rodzić inne negatywne czy patologiczne zachowania, tj. niewywiązywanie się z obowiązków

rodzicielskich, zaniedbanie kwestii edukacji dzieci i młodzieży.¹³

W statystyce urzędów pracy **osobą bezrobotną** jest osoba niezatrudniona i niewykonująca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia, zarejestrowana we właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego powiatowym urzędzie pracy oraz poszukująca zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, natomiast **stopa bezrobocia** jest to procentowy udział bezrobotnych (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności aktywnej zawodowo (ogółem lub danej grupy).¹⁴

Udział osób bezrobotnych w populacji mieszkańców Miasta i Gminy Grabów nad Prosną

Na koniec czerwca 2016 r. liczba osób bezrobotnych z terenu Miasta i Gminy Grabów nad Prosną zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Ostrzeszowie wynosiła 148 osób.¹⁵ Według danych Głównego Urzędu Statystycznego udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2015 r. dla Miasta i Gminy Grabów nad Prosną wynosił 3,6%, dla powiatu ostrzeszowskiego – 4,7%, podczas gdy dla województwa wielkopolskiego wskaźnik ten wynosił 4,3%.

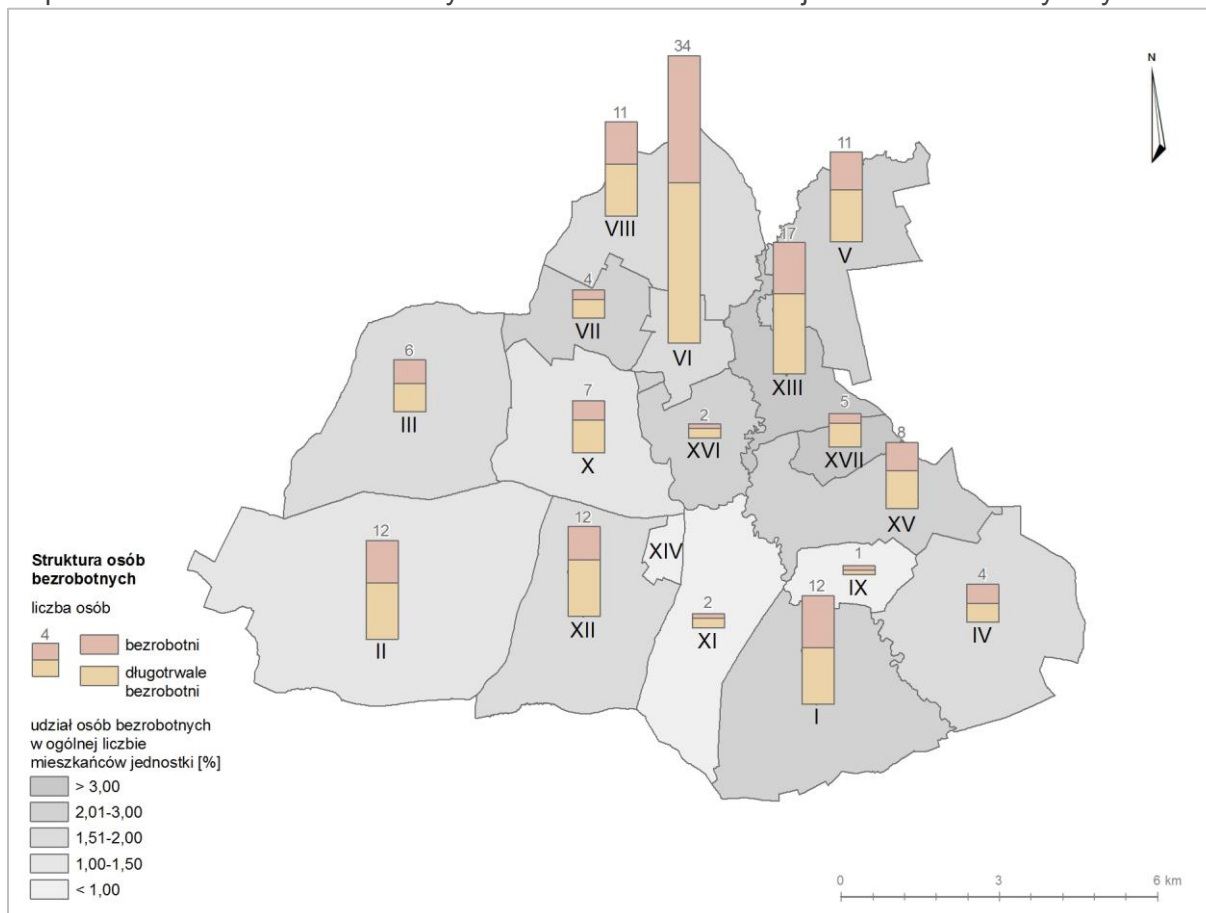
Wskaźnikiem opisującym zjawisko bezrobocia na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną jest udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców. Diagnoza stanu w odniesieniu do udziału bezrobotnych w każdej jednostce urbanistycznej została przedstawiona na mapie nr 2.

¹³ Demograficzne i społeczne uwarunkowania rewitalizacji miast w Polsce, praca pod red. Andrzeja Zborowskiego, Instytut Rozwoju Miast, tom 5, Kraków, 2009.

¹⁴ Zasady metodyczne statystyki rynku pracy i wynagrodzeń, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, 2008 [dostępne: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/zasady-metodyczne-rocznik-pracy/zasady-metodyczne-statystyki-rynku-pracy-i-wynagrodzen,1,1.html>]

¹⁵ Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrzeszowie.

Mapa nr 2 Udział osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców jednostek urbanistycznych

Największy udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców poszczególnych jednostek urbanistycznych został odnotowany w sołectwie Zawady (3,88%). Ponad 3% udziałem osób bezrobotnych charakteryzuje się także sołectwo Palaty. Średnia wartość wskaźnika dla całej gminy wynosi 1,89%.

Odsetek długotrwale bezrobotnych w populacji mieszkańców Miasta i Gminy Grabów nad Prosną

Istotne znaczenie w diagnozie społecznej sytuacji gminy posiada poziom natężenia i przestrzennej koncentracji wskaźnika, ukazującego odsetek osób długotrwale pozostających bez pracy. **Długotrwale bezrobotny** to bezrobotny, pozostający w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych.¹⁶

Aktywizacja osób długotrwale bezrobotnych wymaga podjęcia szeregu działań i jest przedsięwzięciem bardzo skomplikowanym, gdyż brak doświadczenia zawodowego jest

¹⁶ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, Dz.U. 2004 r., Nr 99, poz. 1001 z późn. zm.

istotnym czynnikiem utrudniającym znalezienie zatrudnienia bądź podjęcia pracy zarobkowej. Wśród ogółu bezrobotnych mieszkańców Miasta i Gminy Grabów nad Prosną, ponad 27% stanowią mieszkańcy długotrwale pozostający bez pracy. Diagnoza stanu w odniesieniu do udziału osób długotrwale bezrobotnych w każdej jednostce urbanistycznej została przedstawiona na mapie nr 2.

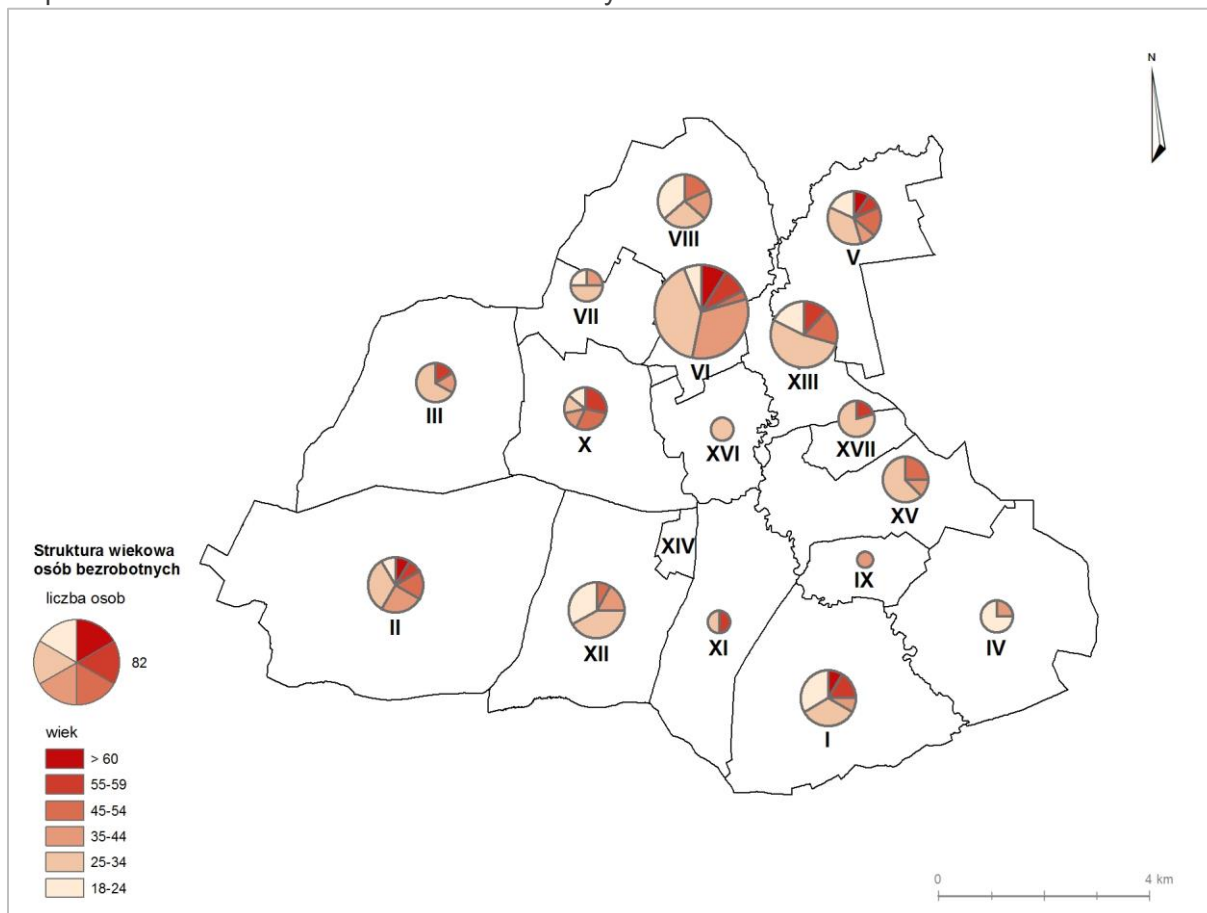
Najwyższy odsetek osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w poszczególnych jednostkach urbanistycznych odnotowano w sołectwie Zawady (60%), następnie w sołectwach Grabów Pustkowie, Kuźnica Bobrowska i Smolniki (50%). W sołectwach Dębicze, Kopeć i Siekierzyn żaden mieszkaniec nie jest zarejestrowany w Powiatowym Urzędzie Pracy jako długotrwale bezrobotny.

Struktura wiekowa bezrobotnych mieszkańców Miasta i Gminy Grabów nad Prosną

Jednym z problemów społecznych na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną jest bezrobocie wśród osób młodych do 34 roku życia. Prawie 60% wszystkich osób pozostających bez pracy stanowią osoby, które nie ukończyły 35 lat. Ponadto 14% wśród bezrobotnych to osoby, które ukończyły 55 lat. Zjawisko to jest szczególnie niekorzystne ze względu na spadek aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców oraz konieczność wsparcia z tytułu pomocy społecznej.

Wśród osób do 34. roku życia najwięcej osób bezrobotnych zamieszkuje Miasto Grabów nad Prosną (16) oraz sołectwo Palaty (12), natomiast pomiędzy 35 a 44 rokiem życia – Miasto Grabów nad Prosną (11) oraz sołectwo Bukownica (3). Wśród osób bezrobotnych pomiędzy 45. a 54. rokiem życia najwięcej z nich mieszka w sołectwie Palaty (3). 3 osoby z Miasta Grabów nad Prosną są w przedziale wiekowym 55-59 lat, a z ogólnej liczby 6 osób bezrobotnych w wieku 60 lat i więcej zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Ostrzeszowie – 3 osoby mieszkają w Mieście Grabów nad Prosną, po 1 w sołectwie Bobrowniki, Bukownica i Giżyce.

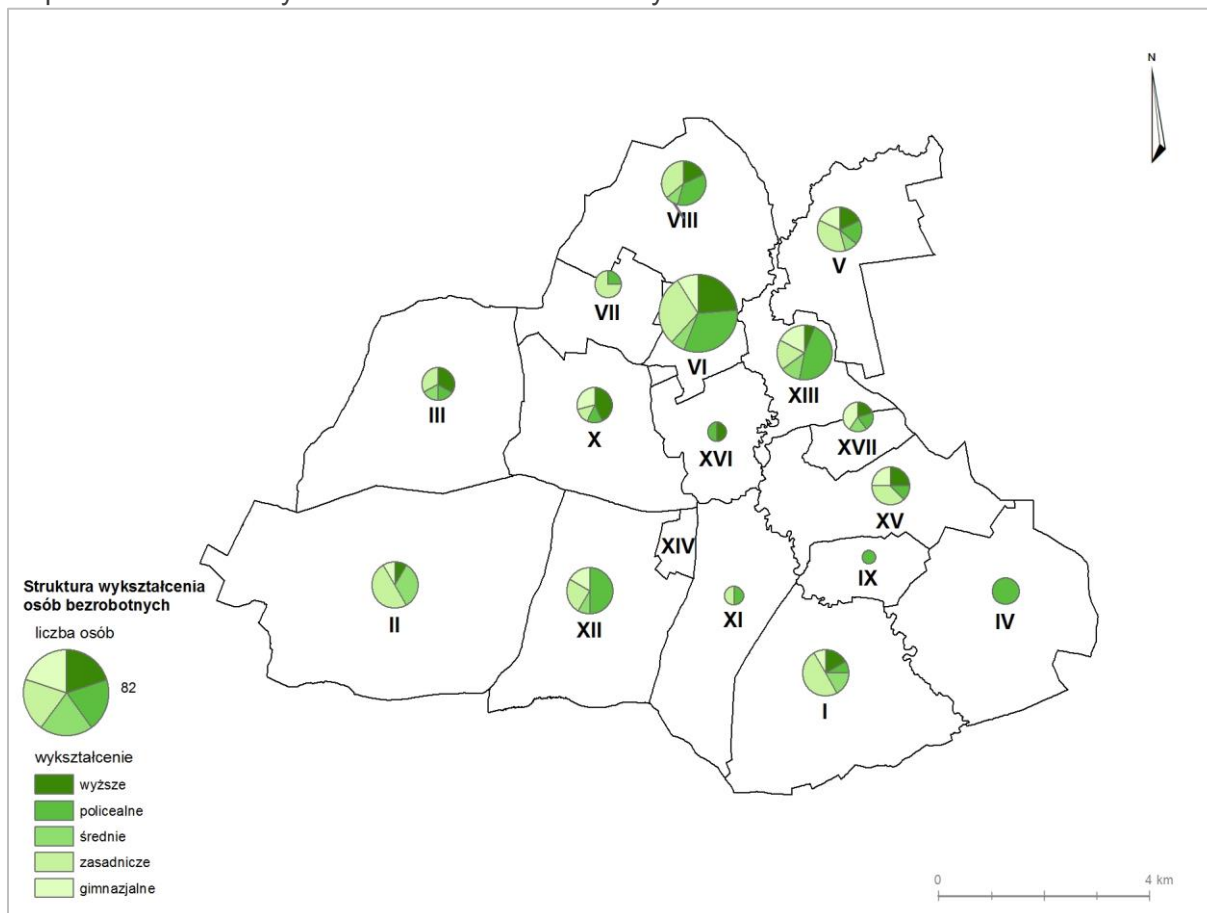
Mapa nr 3 Struktura wiekowa osób bezrobotnych

Odsetek bezrobotnych według poziomu wykształcenia w populacji mieszkańców Miasta i Gminy Grabów nad Prosną

Z analizy struktury osób bezrobotnych według poziomu wykształcenia wynika, iż najliczniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, tj. 31% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym stanowią 12% bezrobotnych. Osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym to kolejne 10% bezrobotnych – stanowią oni najmniej liczną grupę osób wśród bezrobotnych, natomiast grupa osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym – 30%. 17% stanowią osoby z wykształceniem wyższym. Diagnoza stanu w odniesieniu do poziomu wykształcenia osób bezrobotnych w każdej jednostce urbanistycznej została przedstawiona na mapie nr 4.

Mapa nr 4 Poziom wykształcenia osób bezrobotnych

2.6. Ubóstwo

Ubóstwo to pojęcie, które z jednej strony określa warunki życia jednostki, a z drugiej strony wskazuje na nierówności i sprzeczności występujące w społeczeństwie. Jest zjawiskiem wielowymiarowym, a dla polityki społecznej podstawowe znaczenie mają informacje dotyczące zasięgu ubóstwa ekonomicznego.¹⁷ Czynnikiem istotnie decydującym o sytuacji materialnej jednostki i jej rodziny, jest miejsce zajmowane na rynku pracy. Ubóstwem zagrożone są przede wszystkim osoby bezrobotne i rodziny osób bezrobotnych.

Zasięg ubóstwa jest zróżnicowany w zależności od grupy społeczno-ekonomicznej, określanej na podstawie przeważającego źródła dochodów. W najtrudniejszej sytuacji znajdowały się osoby żyjące w gospodarstwach domowych utrzymujących się z tzw. innych niezarobkowych źródeł, w tym przede wszystkim w gospodarstwach, których podstawę utrzymania stanowiły świadczenia społeczne inne niż renty i emerytury. Pauperyzacji sprzyja także wykonywanie nisko płatnej pracy, a dotyczy to głównie osób o niskim poziomie

¹⁷ Ubóstwo w Polsce w latach 2013 i 2014, 2015, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa [dostępne: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/ubostwo-pomoc-spoeczna/ubostwo-w-polsce-w-latach-2013-i-2014,1,6.html>]

wykształcenia, pracujących na stanowiskach robotniczych. Wykształcenie jest jednym z najważniejszych czynników różnicujących zagrożenie ubóstwem.¹⁸

Do analizy poziomu ubóstwa na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną przyjęto następujące wskaźniki:

1. udział osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na liczbę mieszkańców danej jednostki,
2. udział osób korzystających z zasiłków stałych w rozumieniu ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2004, nr 64, poz. 593 z późn. zm.) w przeliczeniu na liczbę mieszkańców korzystających z pomocy społecznej,
3. udział osób zameldowanych w lokalach komunalnych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców danej jednostki.

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej

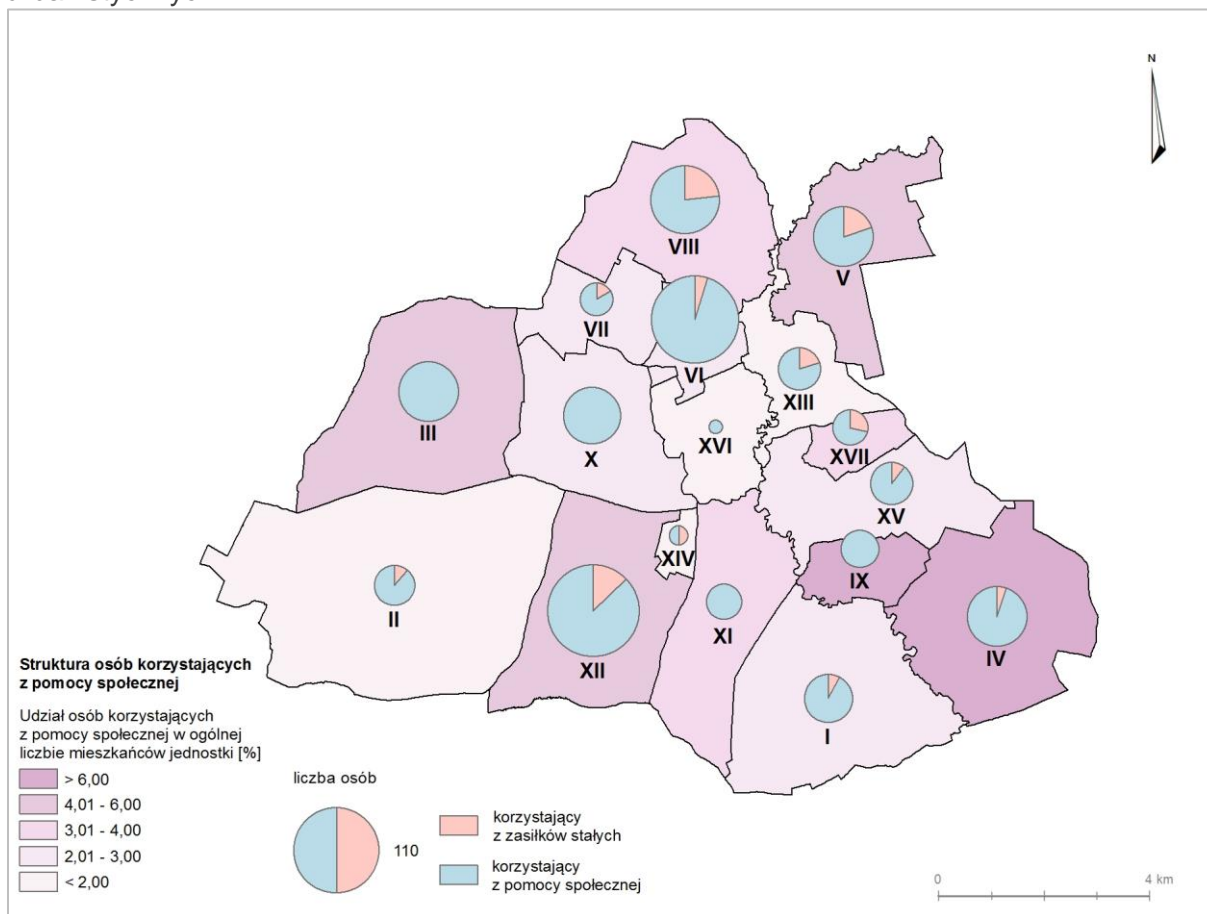
Według danych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabowie nad Prosną 239 osób korzysta z pomocy świadczonej przez ośrodek.

Najwyższy odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w populacji mieszkańców zanotowano dla sołectwa Dębicze (7,76%). 6,45% mieszkańców sołectwa Kopeć stanowi beneficjentów Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabowie nad Prosną, a ponad 5% mieszkańców sołectw Marszałki i Chlewo jest wspierane zasiłkami.

Diagnoza stanu w odniesieniu do udziału osób korzystających z pomocy społecznej w każdej jednostce urbanistycznej została przedstawiona na mapie nr 5.

¹⁸ Tamże

Mapa nr 5 Udział osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie mieszkańców jednostek urbanistycznych

Liczba osób korzystających z zasiłków stałych

Zasiłki stałe otrzymuje 28 osób zamieszkałych w gminie. Najwięcej osób otrzymujących zasiłki stałe mieszka w sołectwach Grabów Wójtostwo i Marszałki (6) oraz Giżyce (4).

Diagnoza stanu w odniesieniu do udziału osób korzystających z zasiłków stałych w każdej jednostce urbanistycznej została przedstawiona na mapie nr 5.

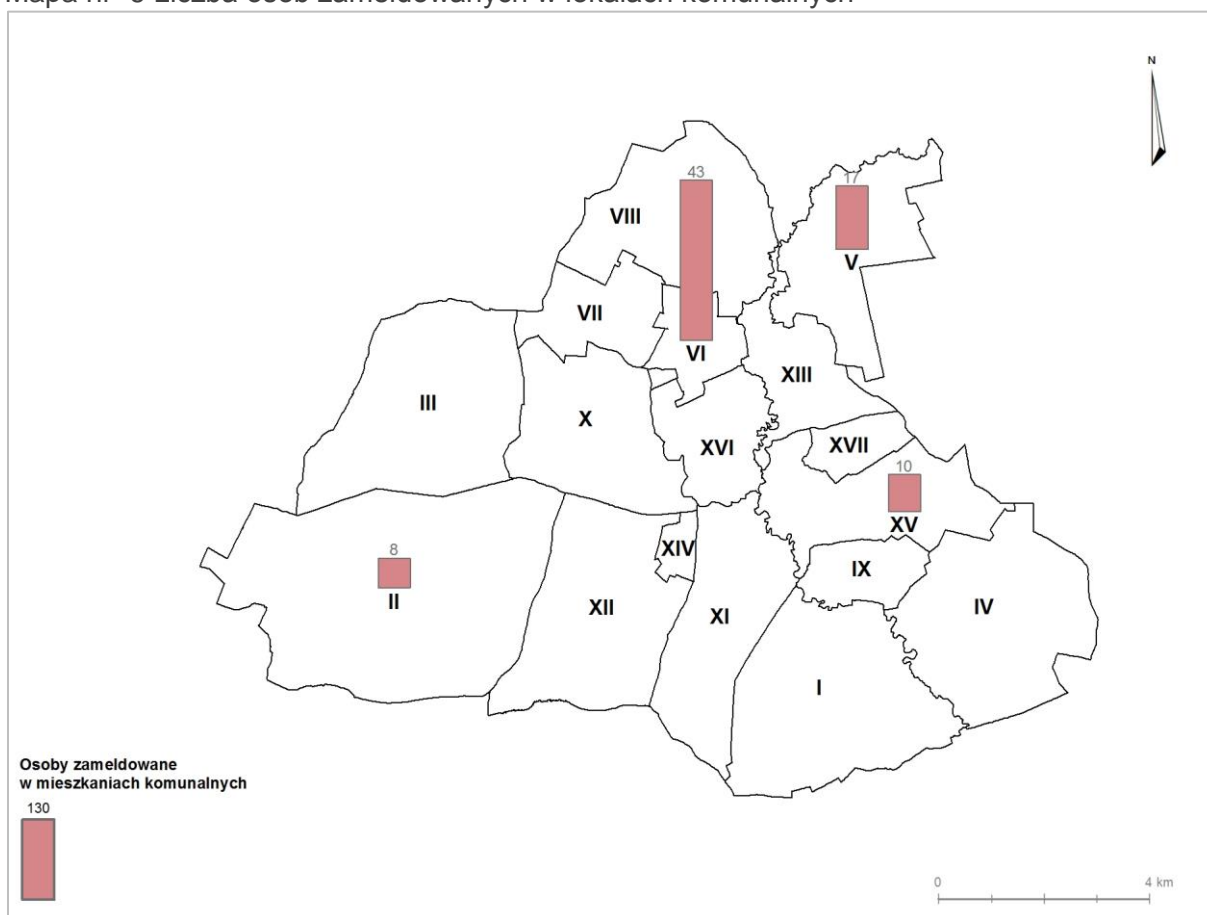
Zameldowani w lokalach komunalnych

Lokale socjalne wchodzące w skład mieszkaniowego zasobu Miasta i Gminy Grabów nad Prosną mogą być wynajmowane osobom, które nie mają tytułu prawnego do lokalu i których dochody nie przekraczały 50% najniższej emerytury w gospodarstwie wieloosobowym lub 100% najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym. W przypadku orzeczenia przez sąd o uprawnieniach do lokalu socjalnego, umowę na lokal socjalny zawiera się w pierwszej kolejności. Lokale mieszkalne wchodzące w skład mieszkaniowego zasobu Miasta i Gminy Grabów nad Prosną mogą być wynajmowane osobom, których dochody nie przekraczały 100% najniższej emerytury w gospodarstwie

wieloosobowym lub 150% najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym oraz które zamieszkują w lokalu, w którym na członka gospodarstwa domowego przypada mniej niż 5m² powierzchni mieszkalnej. Najem lokali zamiennych prowadzony jest wyłącznie dla osób, których dotychczasowy lokal został uznany za niemieszkalny albo które zamieszkują w budynku przeznaczonym do remontu kapitalnego bądź rozkwaterowania z uwagi na zły stan techniczny lub utraciły lokal w wyniku klęski żywiołowej bądź katastrofy budowlanej. Lokale wchodzące w skład mieszkaniowego zasobu Miasta i Gminy Grabów nad Prosną wynajmowane są osobom posiadającym stałe zameldowanie na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną.¹⁹

78 osób jest zameldowanych w lokalach stanowiących komunalny zasób mieszkaniowy Miasta i Gminy. 43 osoby są zameldowane w lokalach komunalnych w Grabowie nad Prosną, 17 – w sołectwie Giżyce, 10 – w sołectwie Skrzyńki, a 8 w sołectwie Bukownica. Diagnoza stanu w odniesieniu do udziału osób zameldowanych w lokalach komunalnych w każdej jednostce urbanistycznej została przedstawiona na mapie nr 6.

Mapa nr 6 Liczba osób zameldowanych w lokalach komunalnych

¹⁹ Uchwała nr XXXIV/235/2001 Rady Miejskiej Grabowa nad Prosną z dnia 20 grudnia 2001 r. w sprawie ustalenia zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta i Gminy Grabów nad Prosną.

2.7. Przestępczość

Kolejnym zjawiskiem umożliwiającym zdefiniowanie obszaru w stanie kryzysowym jest przestępczość. Często jest powiązana z innymi problemami społecznymi, tj. bezrobocie czy ubóstwo. Do analizy poziomu przestępczości na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną przyjęto następujące wskaźniki:

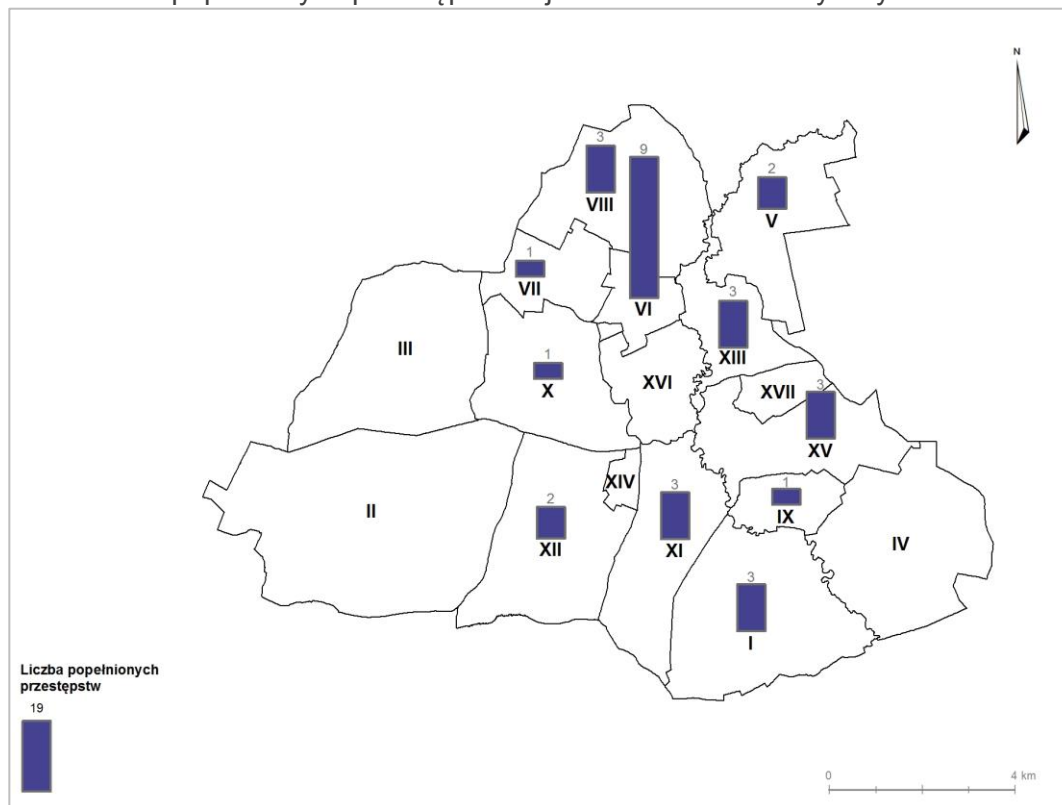
1. liczba popełnionych przestępstw w przeliczeniu na liczbę mieszkańców danej jednostki,
2. udział osób z niebieską kartą w populacji mieszkańców.

Liczba popełnionych przestępstw

Do analizy zjawiska przestępczości w gminie wykorzystano dane Komisariatu Policji w Grabowie nad Prosną dotyczące liczby popełnionych przestępstw na obszarze Miasta i Gminy Grabów nad Prosną. Od 1 stycznia do końca czerwca 2016 r. na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną popełniono 31 przestępstw. 8 spośród nich dotyczyło kradzieży, kradzieży z włamaniem, oszustwa i uszkodzenia mienia, kolejne 2 to wypadki drogowe, następne 6 kierowanie samochodem w stanie nietrzeźwości, inne przypadki dotyczyły znęcania się nad rodziną, niestosowania się do orzeczeń sądu, kłusownictwa, pobicia i innych.

Według danych Komisariatu Policji w Grabowie nad Prosną najczęściej przestępstw zostało popełnionych w Grabowie nad Prosną (9) oraz sołectwach Bobrowniki, Grabów Wójtostwo, Kuźnica Bobrowska, Palaty, Skrzynki (3 w każdej z jednostek). Diagnoza stanu w odniesieniu do liczby popełnionych przestępstw w każdej jednostce urbanistycznej została przedstawiona na mapie nr 7.

Mapa nr 7 Liczba popełnionych przestępstw w jednostkach urbanistycznych Miasta i Gminy

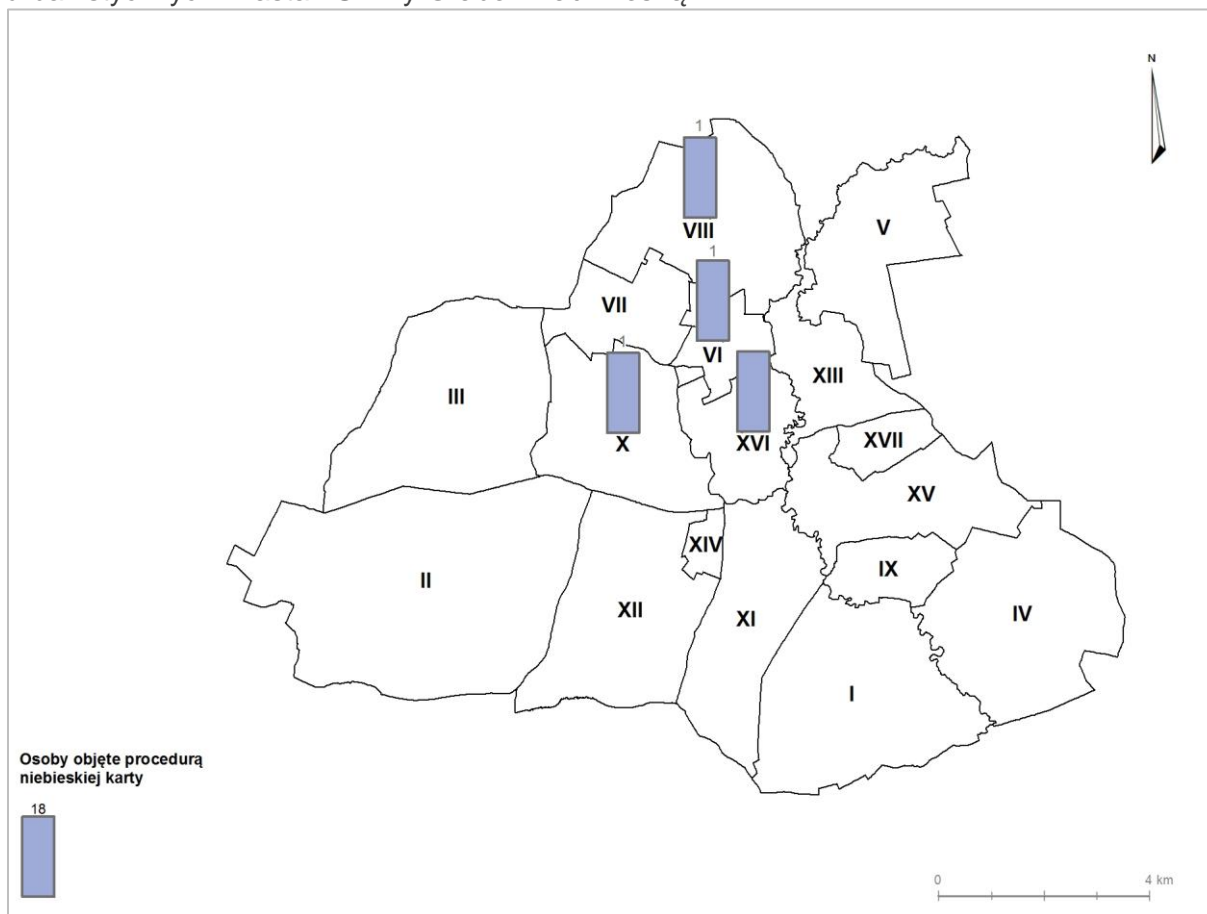
Przemoc w rodzinie

Spółecznie istotnym problemem jest przemoc w rodzinie. W ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. 2005 nr 180 poz. 1493 z późn. zm.) podniesiono, iż przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej, a władze publiczne mają obowiązek zapewnić wszystkim obywatelom równe traktowanie i poszanowanie ich praw i wolności. Na potrzeby niniejszej diagnozy jako wskaźnik przestępczości przyjęto liczbę osób podlegających procedurze „Niebieskiej Karty”²⁰ w poszczególnych jednostkach urbanistycznych gminy. Z danych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabowie nad Prosną wynika, iż procedurą „Niebieskiej Karty” objętych jest 4 mieszkańców gminy.

Diagnoza stanu w odniesieniu do liczby osób podlegających procedurze „Niebieskiej Karty” w przeliczeniu na liczbę mieszkańców w każdej jednostce urbanistycznej została przedstawiona na mapie nr 8.

²⁰ Na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, Dz.U 2011, nr 209, poz. 1245.

Mapa nr 8 Liczba osób podlegających procedurze niebieskiej karty w jednostkach urbanistycznych Miasta i Gminy Grabów nad Prosną

2.8. Edukacja

Edukacja jest istotnym elementem, determinującym rozwój osobisty jednostek, a jednocześnie wpływającym istotnie na późniejsze zachowania i możliwości na rynku pracy, decyduje o statusie społecznym, a brak wykształcenia może być przyczyną marginalizacji na różnych płaszczyznach społecznych. Jako wskaźnik jakości edukacji przyjęto wyniki egzaminu gimnazjalnego oraz współczynnik komputeryzacji szkół.²¹ W diagnozie sytuacji wykorzystano dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu za rok 2016.²²

W Grabowie nad Prosną funkcjonuje Gimnazjum im. Zjednoczonej Europy w Grabowie nad Prosną. Średnie wyniki uzyskane w Gimnazjum to 53,81%. Dla porównania średnia dla powiatu ostrzeszowskiego wynosi 55%.

²¹ Dla ujednoczenia informacji przyjęto wskaźnik opisujący średni wynik z wykorzystaniem średniej ważonej, obejmujący część humanistyczną, matematyczno-przyrodniczą i język nowożytny.

²² Dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu, https://www.oke.poznan.pl/files/cms/441/wyn_gmin_162.pdf.

2.9. Aktywność społeczna

Aktywność społeczna to wszystkie unormowane społecznie działania jednostek, wykonywane w ramach określonych ról społecznych.²³ Dla zdiagnozowania aktywności społecznej mieszkańców gminy przyjęto następujące wskaźniki:

1. liczbę zarejestrowanych organizacji pozarządowych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców w poszczególnych jednostkach urbanistycznych,
2. liczbę uczestników wyborów parlamentarnych w 2015 r. w stosunku do liczby osób uprawnionych do głosowania,
3. liczbę osób zapisanych do biblioteki w stosunku do liczby mieszkańców w poszczególnych jednostkach urbanistycznych.

Organizacje pozarządowe

Współpraca władz Miasta i Gminy z organizacjami pozarządowymi została określona w „Programie Współpracy Miasta i Gminy Grabów nad Prosną z organizacjami pozarządowymi oraz innymi uprawnionymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2017 rok”. Do zadań priorytetowych zaliczone zostały następujące aspekty:

1. Kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.
2. Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej.²⁴

Następujące organizacje, działające na terenie gminy, zostały wpisane do rejestru stowarzyszeń Krajowego Rejestru Sądowego:

- Stowarzyszenie na rzecz rozwoju Miasta i Gminy Grabów nad Prosną (KRS 0000002036),
- Ochotnicza Straż Pożarna w Marszałkach (KRS 0000006120),
- Ochotnicza Straż Pożarna w Grabowie nad Prosną (KRS 0000006760),
- Ochotnicza Straż Pożarna w Bukownicy (KRS 0000009264),
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kuźnicy Bobrowskiej (KRS 0000010897),
- Ochotnicza Straż Pożarna w Chlewie (KRS 0000010943),
- Stowarzyszenie rozwoju wsi Bobrowniki (KRS 0000011148),
- Ochotnicza Straż Pożarna w Bobrownikach (KRS 0000011660),
- Ochotnicza Straż Pożarna w Dębiczach (KRS 0000012814),
- Ochotnicza Straż Pożarna w Grabowie Wójtostwie (KRS 0000016805),
- Ochotnicza Straż Pożarna w Skrzyńkach (KRS 0000017109),
- Ochotnicza Straż Pożarna w Palatach (KRS 0000019507),
- Ochotnicza Straż Pożarna w Giżycach (KRS 0000024699),
- Ochotnicza Straż Pożarna w Książenicach (KRS 0000025363),

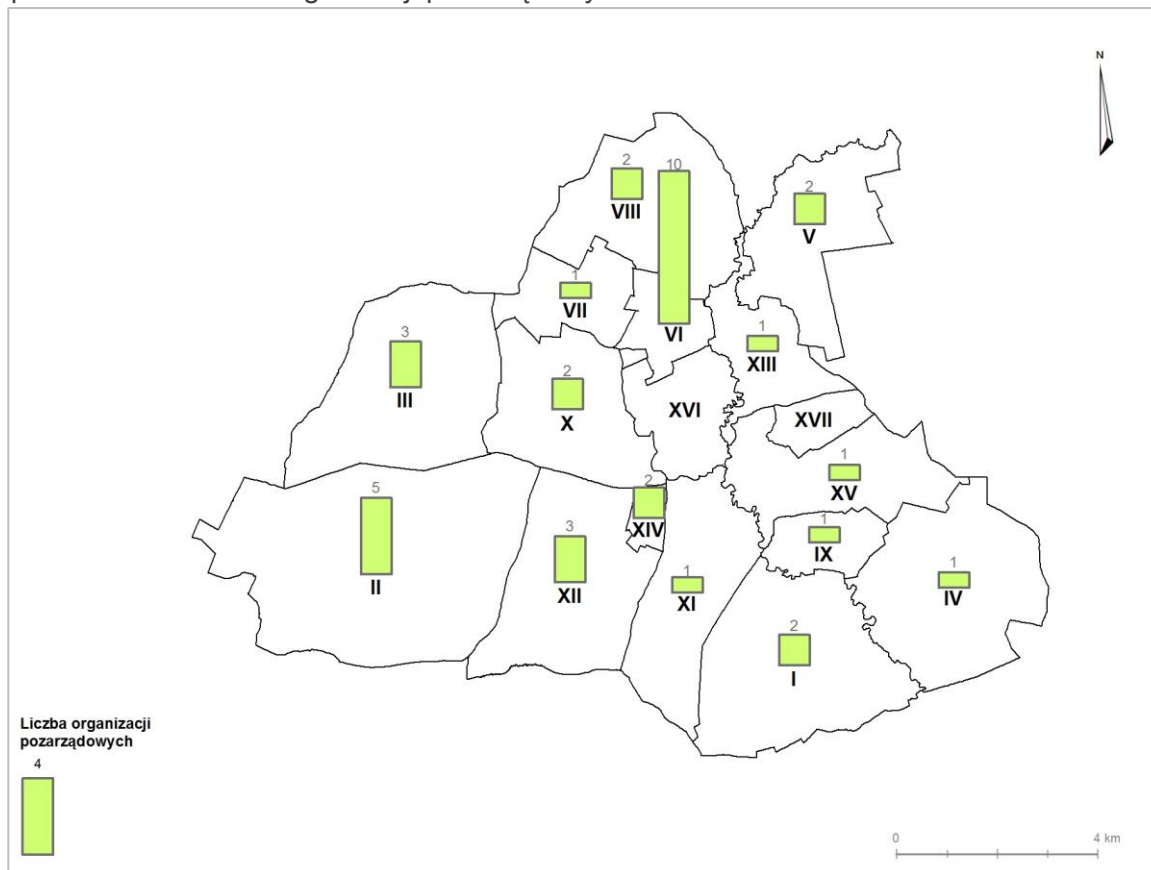
²³ Definicja za encyklopedią PWN.

²⁴ Program Współpracy Miasta i Gminy Grabów nad Prosną z organizacjami pozarządowymi oraz innymi uprawnionymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2017 rok, przyjęty Uchwałą Nr XX/148/2016 Rady Miejskiej Grabowa nad Prosną z dnia 25 października 2016 r.

- Towarzystwo gimnastyczne „Sokół” w Bukownicy (KRS 0000047642),
- Cech rzemiosł różnych małej przedsiębiorczości i pracodawców w Grabowie nad Prosną (KRS 0000048224),
- Kółko rolnicze w Grabowie Pustkowie (KRS 0000050372),
- Związek zawodowy pracowników zakładu przemysłu drzewnego w Grabowie nad Prosną (KRS 0000051531),
- Kółko rolnicze w Siekierzynie (KRS 0000052679),
- Kółko rolnicze w Bukownicy (KRS 0000052726),
- Stowarzyszenie producentów rolnych gminy Grabów nad Prosną w Grabowie (KRS 0000055331),
- Stowarzyszenie pomocy „Nigdy Więcej” (KRS 0000174732),
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kopciu (KRS 0000253053),
- Stowarzyszenie kulturalne „Animato” (KRS 0000280747),
- Stowarzyszenie „Senior” (KRS 0000294640),
- Stowarzyszenie kulturalno-edukacyjne „Stacja Bukownica” (KRS 0000343085),
- Stowarzyszenie kultury niezależnej "Siekierzyn" (KRS 0000386508),
- Grabowskie towarzystwo kajakowe (KRS 0000389247),
- Stowarzyszenie aktywizacji sportowej i kulturalnej miejscowości Chlewo (KRS 0000481753),
- Stowarzyszenie klub seniora „Pelikan” (KRS 0000504156),
- Stowarzyszenie „Orkiestra Dęta Don Bosco Marszałki” (KRS 0000652323).

Diagnoza stanu w odniesieniu do liczby organizacji pozarządowych w każdej jednostce urbanistycznej została przedstawiona na mapie nr 9.

Mapa nr 9 Działalność organizacji pozarządowych

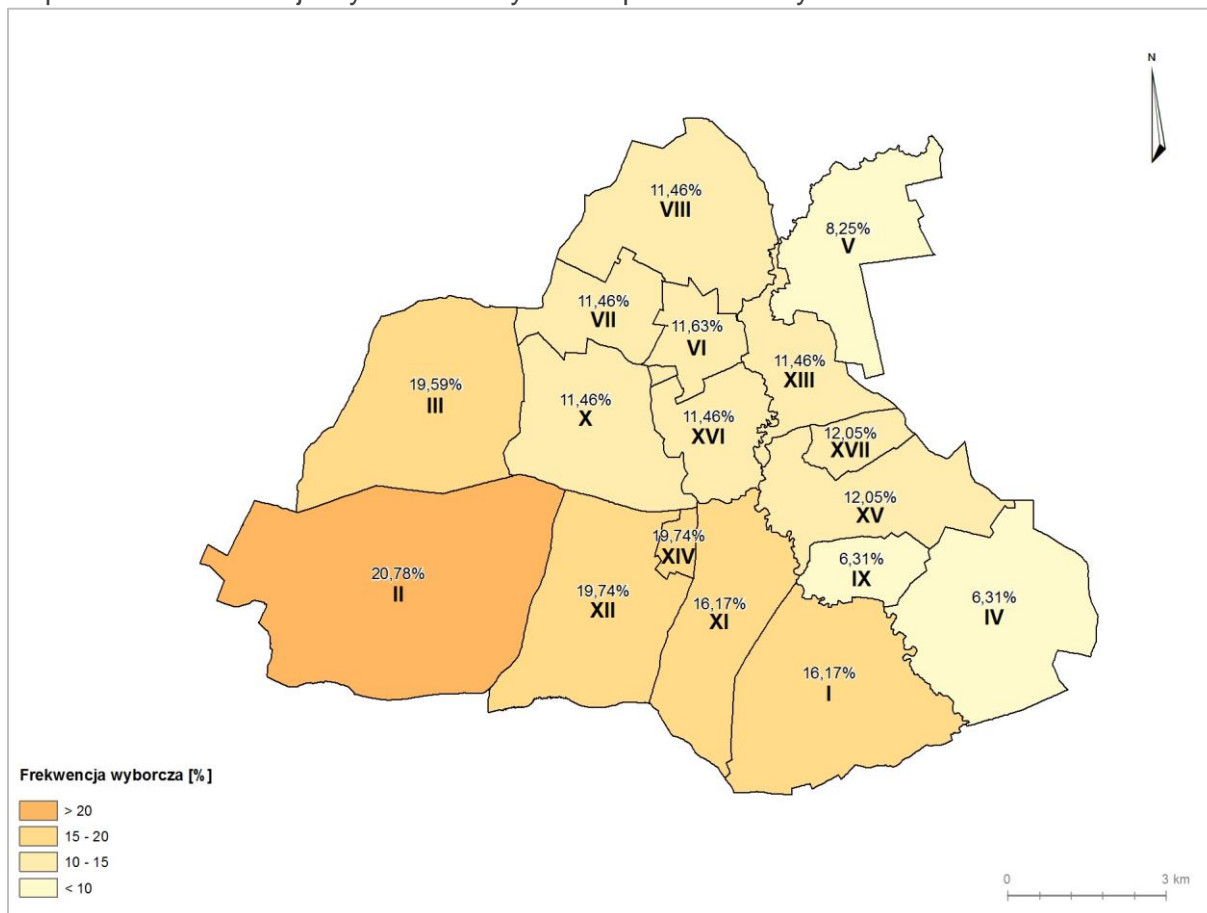

Frekwencja wyborcza

Według danych Państwowej Komisji Wyborczej w 2015 r. frekwencja wyborcza w wyborach parlamentarnych wyniosła 50,92% dla całego kraju, 50,16% dla województwa wielkopolskiego, a w powiecie ostrzeszowskim – 44,69%.²⁵ Diagnoza stanu w odniesieniu do udziału w wyborach parlamentarnych w 2015 r. w każdej jednostce urbanistycznej została przedstawiona na mapie nr 10.

²⁵ Dane Państwowej Komisji Wyborczej dostępne: <http://parlament2015.pkw.gov.pl>.

Mapa nr 10 Frekwencja wyborcza w wyborach parlamentarnych w 2015 r.

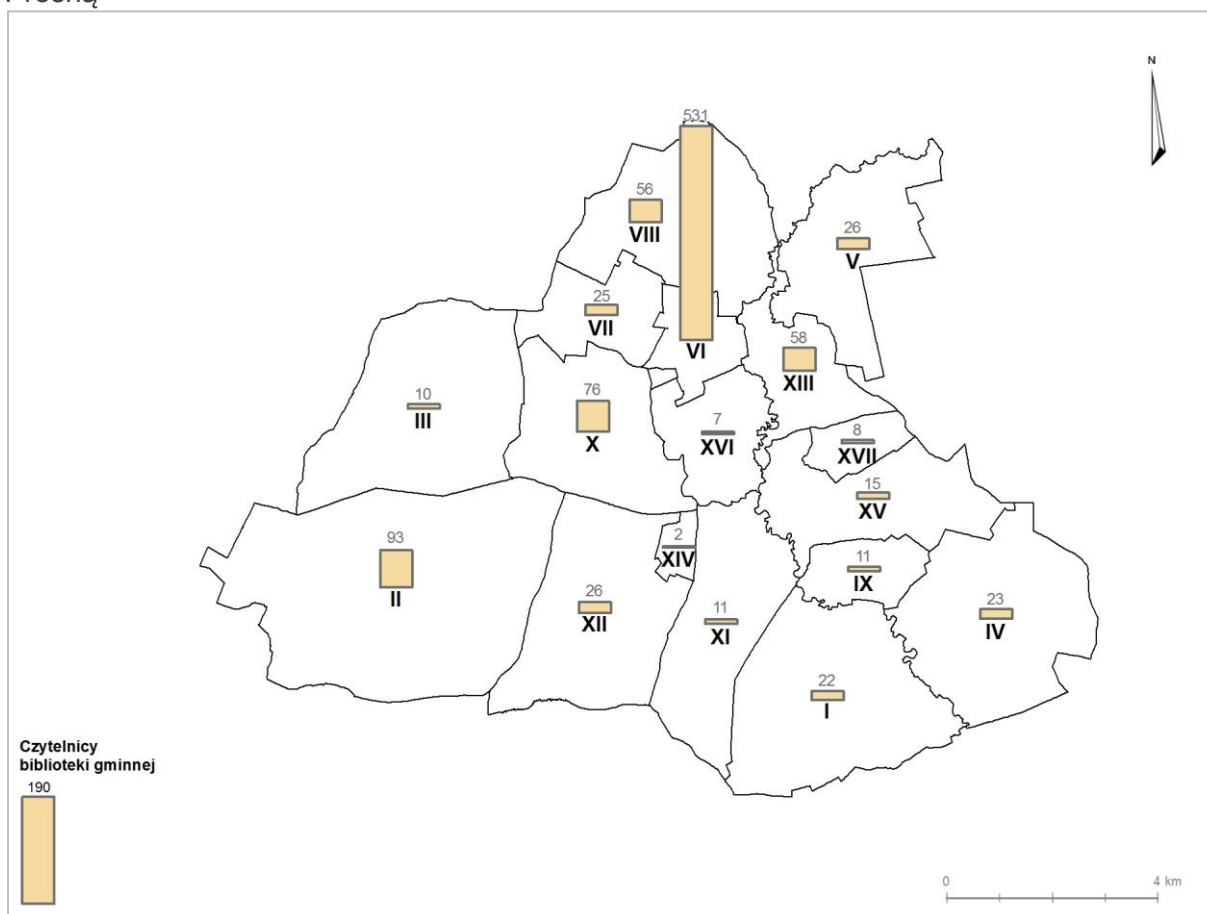

Korzystający z biblioteki

W Mieście i Gminie Grabów nad Prosną funkcjonuje Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Grabów nad Prosną wraz z filią biblioteczną w Bukownicy. Łączna liczba osób zapisanych według stanu na 30.06.2016 r. wynosi 1.000 osób. Największy odsetek mieszkańców zapisanych do biblioteki zanotowano dla Grabowa nad Prosną (27,60%), a następnie dla sołectwa Grabów Pustkowie (13,16%), Książenice (12,32%), Palaty (11,24%) oraz Bukownica (11,06%). W pozostałych jednostkach gminy udział ten kształtuje się poniżej 10%. Liczba osób zapisanych do biblioteki jest wskaźnikiem, pozwalającym na diagnozę sytuacji społecznej.

Diagnoza stanu w odniesieniu do liczby osób zapisanych do biblioteki w każdej jednostce urbanistycznej została przedstawiona na mapie nr 11.

Mapa nr 11 Liczba osób zapisanych do biblioteki publicznej Miasta i Gminy Grabów nad Prosną

2.10. Identyfikacja obszarów w stanie kryzysowym

Jako **obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym** można uznać taki, w którym nastąpiła koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Do oceny sytuacji społecznej przyjęto wartości następujących wskaźników:

- WS1** - Udział osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców [%]
- WS2** - Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych [%]
- WS3** - Udział osób korzystających z pomocy społecznej w populacji mieszkańców [%]
- WS4** - Udział osób zameldowanych w lokalach komunalnych w populacji mieszkańców [%]
- WS5** - Liczba popełnionych przestępstw w przeliczeniu na liczbę mieszkańców [%]
- WS6** - Udział osób z niebieską kartą w populacji mieszkańców [%]
- WS7** - Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców [szt./os]
- WS8** - Frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2015 r. [%]
- WS9** - Udział osób zapisanych do biblioteki w populacji mieszkańców z uwzględnieniem odległości do biblioteki [%]

WS10 - Współczynnik komputeryzacji szkół [%]

Wartości wybranych wskaźników, charakteryzujących sferę społeczną Miasta i Gminy Grabów nad Prosną, zostały zestawione w Załączniku nr 1. W celu wykonania diagnozy stanu w sferze społecznej wykorzystano wskaźnik syntetyczny Perkala, pozwalający na porównanie poszczególnych mierników i wyliczenie jednego syntetycznego wskaźnika. Proces ten przebiegał dwuetapowo:

1. normalizacja poszczególnych mierników przyjętych do opracowania diagnozy stanu, w wyniku której wszystkie mierniki wyrażone w jednostkach standaryzowanych są porównywalne i można je sumować.
2. obliczenie syntetycznych wskaźników (Wp) dla każdej jednostki urbanistycznej.

Dla każdej jednostki urbanistycznej wyliczono wskaźnik syntetyczny Wp (tabela nr 3). Do klasyfikacji jednostek urbanistycznych wykorzystano średnią arytmetyczną i odchylenie standardowe. Kolorem zielonym wyróżniono obszary, dla których wskaźnik syntetyczny Wp przyjął wartość większą niż wartość sumy średniej arytmetycznej i połowy odchylenia standardowego. Kolorem żółtym oznaczono te jednostki urbanistyczne, dla których wskaźnik syntetyczny Wp przyjął wartość w przedziale pomiędzy sumą średniej arytmetycznej i połowy odchylenia standardowego oraz różnicą średniej arytmetycznej i połowy odchylenia standardowego. Wartości, dla których wskaźnik syntetyczny Wp przekracza wartość różnicy średniej i połowy odchylenia standardowego oznaczono kolorem czerwonym, a wartości wskaźnika syntetycznego wyróżniono pogrubioną czcionką.

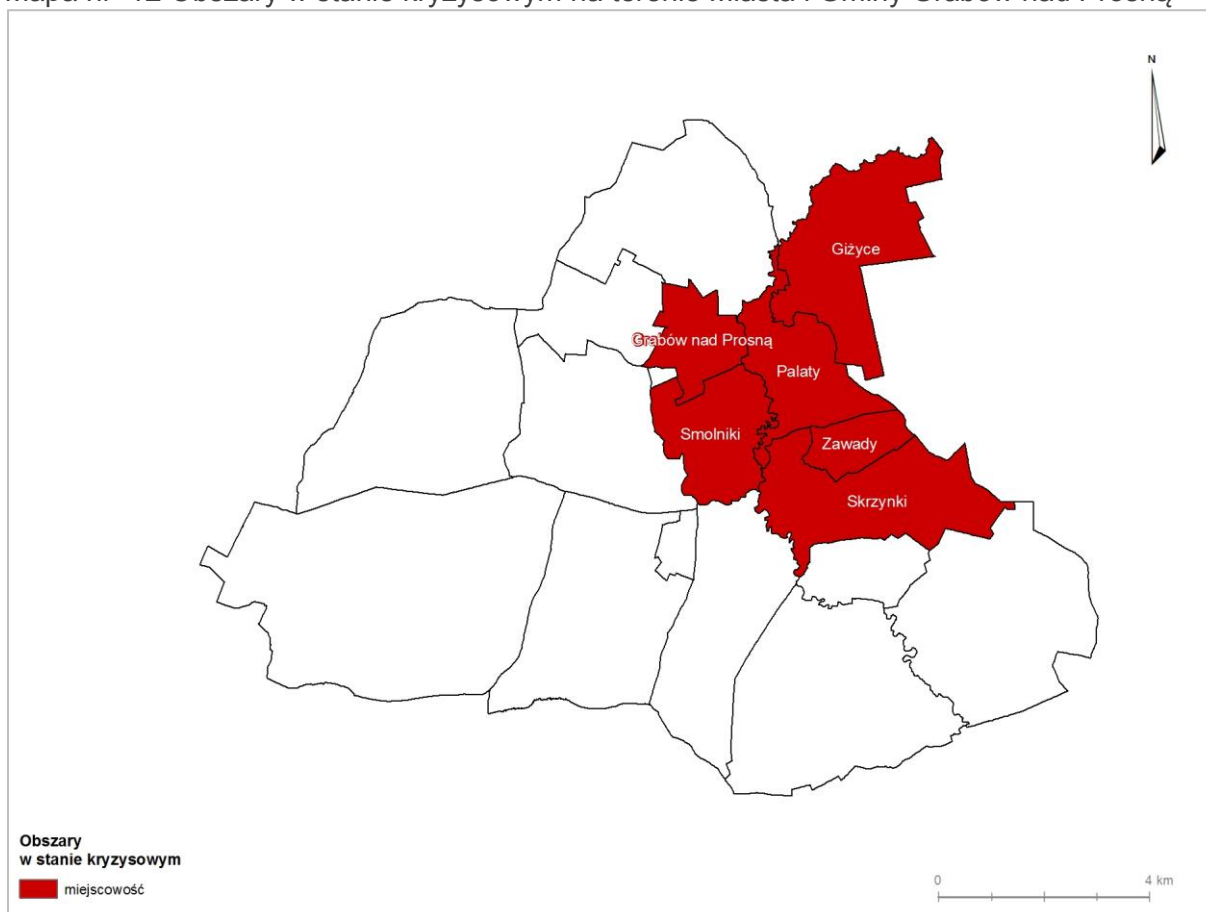
Tabela nr 3 Wartości wskaźników syntetycznych Wp dla poszczególnych jednostek urbanistycznych

Lp.	Symbol	Zasięg przestrzenny jednostki	Wskaźnik syntetyczny Wp
1	I	Bobrowniki	0,43
2	II	Bukownica	0,43
3	III	Chlewo	0,20
4	IV	Dębicze	0,17
5	V	Giżyce	-0,61
6	VI	Grabów nad Prosną	-0,22
7	VII	Grabów Pustkowie	-0,12
8	VIII	Grabów Wójtostwo	-0,02
9	IX	Kopeć	0,10
10	X	Książenice	0,00
11	XI	Kuźnica Bobrowska	-0,15
12	XII	Marszałki	0,22
13	XIII	Palaty	-0,26

Lp.	Symbol	Zasięg przestrzenny jednostki	Wskaźnik syntetyczny Wp
14	XIV	Siekierzyn	1,06
15	XV	Skrzynki	-0,40
16	XVI	Smolniki	-0,42
17	XVII	Zawady	-0,40
18	\bar{x}		0,00
19	σ		0,39

Ujemne wartości wskaźnika syntetycznego Wp odzwierciedlają sytuację kryzysową w sferze społecznej. Im wyższa wartość ujemna, tym większe natężenie problemów społecznych w jednostkach urbanistycznych gminy. Obszary Miasta i Gminy, w których wartości wskaźnika Wp przekroczyły różnicę średniej i połowy odchylenia standardowego, tj. obszary, w których zdiagnozowano sytuację kryzysową, zostały przedstawione w tabeli nr 3 kolorem czerwonym oraz zaprezentowane na mapie nr 12.

Mapa nr 12 Obszary w stanie kryzysowym na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną

Społeczny aspekt rewitalizacji dotyczy działań nakierowanych na zapobieganie wykluczeniu społecznemu oraz ponownej integracji grup zamieszkałych na danym obszarze z innymi częściami gminy. Czynnikiem stanowiącym przyczynę wykluczenia są także wysoka

stopa bezrobocia, a zwłaszcza bezrobocia długotrwałego, jak również niski poziom wykształcenia, oraz stosunkowo wysoki poziom przestępczości, będącej często wynikiem złej sytuacji materialnej.

3. Zasięgi przestrzenne obszarów rewitalizacji

Diagnoza stanu została przeprowadzona w trzech etapach. Pierwszym z nich była analiza wskaźnikowa zjawisk społecznych na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną, prowadząca do wskazania obszarów gminy znajdujących się w stanie kryzysowym. Celem prac w drugim etapie było wyznaczenie obszarów zdegradowanych. Przeprowadzono analizę wskaźnikową zjawisk gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych, pozwalających na diagnozę stanu i delimitację obszarów zdegradowanych z wykorzystaniem metod statystycznych i prezentacji kartograficznej. W ostatnim etapie skoncentrowano się na wskazaniu obszaru rewitalizacji. Obszar zidentyfikowany w wyniku przeprowadzonej analizy stanowi najbardziej problemową część gminy, w granicach której podejmowane będą przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Obszar zdegradowany

Obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym można wyznaczyć jako **obszar zdegradowany** w przypadku wystąpienia na nim co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
- środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
- technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz przynajmniej jednego negatywnego zjawiska z obszaru gospodarczego, środowiskowego, przestrzenno-funkcjonalnego lub technicznego.

3.1. Sytuacja gospodarcza

Niski poziom przedsiębiorczości na danym terenie może stanowić jedną z przyczyn stanu kryzysowego. Dobrze rozwinięta sfera działalności gospodarczej jest związana z potencjałem kapitału ludzkiego w zakresie podejmowania ryzyka działalności na własny rachunek, ale także jest wypadkową takich zmiennych jak lokalizacja czy wsparcie władz Miasta i Gminy Grabów nad Prosną w sferze rozwoju przedsiębiorczości lokalnej.

W celu zdiagnozowania stopnia przedsiębiorczości mieszkańców Miasta i Gminy Grabów nad Prosną przyjęto wskaźnik liczby podmiotów wpisanych do rejestru Regon. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na 31.12.2015 r. wskaźnik ten dla województwa wielkopolskiego wynosi 118 podmiotów, dla powiatu ostrzeszowskiego przyjmuje wartość 97. Dla Miasta i Gminy Grabów nad Prosną wskaźnik jest niższy niż dla powiatu i osiąga wartość 91. Do analizy przyjęto dane Urzędu Miasta i Gminy w zakresie ewidencji działalności gospodarczej oraz dane z Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego. Z analizy wyłączono podmioty w likwidacji bądź upadłości. Łącznie na terenie gminy do ewidencji działalności gospodarczej wpisanych jest 559 podmiotów, a do Krajowego Rejestru Sądowego – 42 podmioty.

Najwięcej firm prowadzi działalność na terenie Grabowa nad Prosną (242). W sołectwach: Grabów Wójtostwo, Pałaty, Bukownica i Książenice działalność prowadzą łącznie 143 firmy (odpowiednio 39, 36, 34 i 34). Najmniej przedsiębiorców działa w sołectwie Dębicze (4).

Diagnoza stanu w odniesieniu do liczby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na liczbę mieszkańców (WG1) w jednostkach urbanistycznych, będących w stanie kryzysowym została przedstawiona w tabeli nr 4.

Tabela nr 4 Liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w jednostkach urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym

Lp.	Symbol	Nazwa	Liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą [szt.]
1	V	Giżyce	14
2	VI	Grabów nad Prosną	242
3	XIII	Pałaty	36
4	XV	Skrzynki	24
5	XVI	Smolniki	5
6	XVII	Zawady	9

W celu diagnozy sytuacji w sferze gospodarczej przyjęto także wskaźniki uzupełniające, tj. udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców jednostek urbanistycznych, znajdujących się w sferze kryzysowej (WG2) oraz udział osób

z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie bezrobotnych (WG3).

Tabela nr 5 Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców oraz udział osób z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie bezrobotnych w jednostkach urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym

Lp.	Symbol	Nazwa	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców [%]	Udział osób z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie bezrobotnych [%]
1	V	Giżyce	18,04	18,18
2	VI	Grabów nad Prosną	15,75	8,82
3	XIII	Pałaty	6,98	17,65
4	XV	Skrzynki	15,74	25,00
5	XVI	Smolniki	16,67	0,00
6	XVII	Zawady	14,73	40,00

3.2. Sytuacja środowiskowa

Stan środowiska przyrodniczego jest istotnym czynnikiem, mającym wpływ na jakość życia mieszkańców. Diagnoza sytuacji środowiskowej na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną powiązana jest ze standardami jakości środowiska, w tym gospodarką odpadami stanowiącymi zagrożenie dla życia, zdrowia lub stanu środowiska. W celu zdiagnozowania sytuacji środowiskowej na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną przyjęto wskaźnik ilości wyrobów zawierających azbest w przeliczeniu na powierzchnię jednostki. Na mocy ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 z późn. zm.) azbest jest substancją stwarzającą szczególne zagrożenie dla środowiska. Po demontażu wyrobów zawierających azbest, powstałe odpady są traktowane jako odpady niebezpieczne.²⁶ Diagnoza stanu w odniesieniu do ilości wykorzystywanych wyrobów zawierających azbest w jednostkach urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym (WŚ1) została przedstawiona w tabeli nr 6.

Tabela nr 6 Ilość wykorzystywanych wyrobów zawierających azbest w jednostkach urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym [Mg]

Lp.	Symbol	Nazwa	Ilość wykorzystywanych wyrobów zawierających azbest [Mg]
1	V	Giżyce	211,16
2	VI	Grabów nad Prosną	1.709,72
3	XIII	Pałaty	89,46
4	XV	Skrzynki	78,99

²⁶ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów, Dz. U. z 2014 r., poz. 1923.

Lp.	Symbol	Nazwa	Ilość wykorzystywanych wyrobów zawierających azbest [Mg]
5	XVI	Smolniki	81,55
6	XVII	Zawady	75,95

Obiektami prawnie chronionymi na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 r., Nr 92, poz. 880 z późn. zm.), na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną są dwa obszary chronionego krajobrazu: w części zachodniej gminy „Wzgórza Ostrzeszowskie i Kotlina Odolanowska” i w części wschodniej „Dolina Rzeki Proсны” oraz pomniki przyrody.²⁷ W granicach omawianego obszaru występuje 5 pomników przyrody, najcenniejszymi pomnikami są:

- dwa dęby szypułkowe,
- dwie lipy szerokolistne,
- dąb bezszypułkowy.

Obszar chronionego krajobrazu „Wzgórza Ostrzeszowskie i Kotlina Odolanowska” został utworzony rozporządzeniem Wojewody Kaliskiego w 1995 roku. Wyznaczenie tego obszaru ma za zadanie chronić przed zanieczyszczeniami, a szczególnie przed degradacją walorów przyrodniczych. O jego powołaniu w głównej mierze decydowały walory estetyczno-widokowe krajobrazu, zróżnicowanie występujących ekosystemów, rzeźba terenu, a także szata roślinna i sieć cieków wodnych z licznymi stawami rybnymi. Natomiast obszar „Dolina rzeki Proсны” powołano w związku z cennymi walorami przyrodniczymi, kulturowymi, rekreacyjnymi oraz zasobnością w zbiorniki wodne. Najcenniejszymi elementami obszaru są: różnorodność zbiorowisk, stanowiska gatunków chronionych, pomniki przyrody oraz miejsca atrakcyjne turystycznie i krajobrazowo.²⁸

Wskaźnikiem uzupełniającym diagnozę w sferze środowiskowej jest udział powierzchni zielonych w powierzchni jednostek urbanistycznych, będących w stanie kryzysowym (WŚ2) (tabela nr 7).

Tabela nr 7 Udział powierzchni zielonych w powierzchni jednostek urbanistycznych, będących w stanie kryzysowym

Lp.	Symbol	Nazwa	Udział powierzchni zielonych w powierzchni jednostek urbanistycznych [%]
1	V	Giżyce	5,97
2	VI	Grabów nad Prosną	3,70
3	XIII	Palaty	33,79
4	XV	Skrzynki	37,84
5	XVI	Smolniki	2,00

²⁷ Geoserwis Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, <http://geoserwis.gdos.gov.pl>.

²⁸ Strategia Rozwoju Gminy Grabów nad Prosną na lata 2014-2022, przyjęta uchwałą Nr XXXV/265/2014 Rady Miejskiej Grabowa nad Prosną z dnia 10 września 2014 r.

Lp.	Symbol	Nazwa	Udział powierzchni zielonych w powierzchni jednostek urbanistycznych [%]
6	XVII	Zawady	48,80

3.3. Sytuacja przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

Sfera przestrzenno-funkcjonalna odgrywa istotną rolę w ocenie komfortu jakości życia mieszkańców danego obszaru. W celu oceny sytuacji przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej Miasta i Gminy Grabów nad Prosną diagnozie poddano następujące obszary:

- gminna infrastruktura techniczna,
- gminna infrastruktura społeczna,
- stan techniczny obiektów budowlanych,
- gminne obszary przestrzeni publicznej,
- obiekty zabytkowe.

Gminna infrastruktura techniczna

Na obszarze Miasta i Gminy Grabów nad Prosną nie funkcjonuje scentralizowany system ciepłowniczy. Zapotrzebowanie ludności Miasta i Gminy Grabów nad Prosną w zakresie ciepłownictwa w przeważającej części jest pokrywane w indywidualny sposób przez samych użytkowników. Stosują oni różne rozwiązania, jednak z przewagą wykorzystania węgla, nieliczni używają gazu sieciowego.

Gmina podłączona jest do systemu dystrybucji gazu ziemnego. Sieć gazowa średniego ciśnienia jest usytuowana na odcinku od stacji redukcyjnej – zlokalizowanej we wsi Grabów Pustkowie – oraz sieć rozdzielcza średniego ciśnienia dla miasta Grabów nad Prosną oraz wsi: Palaty, Smolniki, Książenice, Bukownica i Marszałki z planowaną dalszą rozbudową. W 2013 roku na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną istniało 38.443 m czynnej sieci gazowej ogółem, z której korzystało 1056 osób, z czego odbiorcami było łącznie 318 gospodarstw domowych.

Operatorem systemu dystrybucyjnego energii elektrycznej na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną jest ENERGA-OPERATOR S.A. Miasto i Gmina Grabów nad Prosną posiada dobrze rozwiniętą sieć energetyczną, która wchodzi w skład jednolitego systemu krajowego. Energia elektryczna dostarczana jest liniami elektroenergetycznymi średniego napięcia przez linie napowietrzne. Energia elektryczna dostarczana jest łącznie do 3.036 odbiorców na terenie gminy.²⁹

Obszar gminy jest prawie w całości zwodociągowany. Całkowita długość sieci

²⁹ Na podstawie: Plan gospodarki niskoemisyjnej Miasta i Gminy Grabów nad Prosną.

wodociągowej na terenie gminy wynosi niemal 149,5 km i obsługuje ona 2.014 połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania, z czego 516 przyłączy znajduje się na terenie miasta. Głównym problemem Miasta i Gminy Grabów nad Prosną są występujące dysproporcje pomiędzy rozwiniętą siecią wodociągową a rozwojem sieci kanalizacyjnej. W 2014 roku czynna sieć kanalizacyjna miała długość 29,5 km, z czego 6,8 km znajdowało się na terenie miasta Grabów nad Prosną. Ponadto w tym samym roku odnotowano zaledwie 36,4% ogółu mieszkańców korzystało z instalacji kanalizacyjnej, jednak odsetek osób korzystających z sieci z terenu miasta był znacznie większy i wynosił 83,1%.³⁰

W celu oceny sytuacji w zakresie dostępności do miejskiej infrastruktury technicznej przyjęto wskaźnik liczby przyłączy wodociągowych (WF1) i kanalizacyjnych (WF2) w odniesieniu do liczby budynków w jednostkach urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym (tabela nr 8).

Tabela nr 8 Liczba przyłączy wodociągowych i kanalizacyjnych w jednostkach urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym

Lp.	Symbol	Nazwa	Liczba przyłączy wodociągowych [szt.]	Liczba przyłączy kanalizacyjnych [szt.]
1	V	Giżyce	115	0
2	VI	Grabów nad Prosną	922	478
3	XIII	Pałaty	269	102
4	XV	Skrzynki	107	0
5	XVI	Smolniki	38	0
6	XVII	Zawady	52	0

Łączna długość dróg na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną wynosi 161,8 km, na które składają się drogi: wojewódzkie o długości ok. 31,4 km, drogi powiatowe 38,1 km, drogi gminne 92,3 km.

Gminna infrastruktura społeczna

Jednym z zadań samorządu gminy jest zaspokojenie potrzeb lokalnej społeczności. Rozwój gminy zależy także od umiejętności gospodarowania zasobami i od tego, jak władze gminy będą wykorzystywały swoje mocne strony w tym zakresie. Infrastruktura społeczna obejmuje zadania z zakresu oświaty, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, kultury i sportu, niezbędne do funkcjonowania lokalnej społeczności.

W Mieście i Gminie Grabów nad Prosną funkcjonują Publiczny Punkt Przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Bobrownikach, oddział przedszkolny dla 3-4 latków oraz 5-6

³⁰ Tamże.

latków w Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Bukownicy, klub dziecięcy „Kolorowy świat malucha”, Publiczne Przedszkole Sióstr Salezjanek w Grabowie nad Prosną, Niepubliczne Przedszkole „Kolorowe Drzewo” w Grabowie nad Prosną, oddział przedszkolny dla 5-6 latków w Szkole Podstawowej w Grabowie nad Prosną oraz oddział przedszkolny dla 5-6 latków w Szkole Podstawowej w Marszałkach. Na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną znajdują się cztery szkoły podstawowe i gimnazjum: Publiczna Szkoła Podstawowa w Bobrownikach, Szkoła Podstawowa w Bukownicy, Szkoła Podstawowa im. UNICEF w Grabowie nad Prosną, Szkoła Podstawowa w Marszałkach oraz Gimnazjum im. Zjednoczonej Europy w Grabowie nad Prosną.

Dostęp do placówek służby zdrowia jest zapewniony przez Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Przychodnia Rodzinna” s.c., ul. Mickiewicza 1, Grabów nad Prosną oraz przychodnię PROSMED s.c., ul. Wodna 2A, Grabów nad Prosną.

Zadania z zakresu kultury realizowane są przez Centrum Kultury w Grabowie nad Prosną, Izbę pamiątek w Grabowie nad Prosną, Bibliotekę Publiczną Miasta i Gminy Grabów nad Prosną wraz z filią biblioteczną w Bukownicy, dwanaście świetlic wiejskich (w miejscowościach Bobrowniki, Bukownica, Chlewo, Dębicze, Giżyce, Grabów Wójtostwo, Kopeć, Książenice, Kuźnica Bobrowska, Marszałki, Palaty i Zawady) i cztery świetlice socjoterapeutyczne (w miejscowościach Bobrowniki, Giżyce, Grabów nad Prosną oraz Skrzynki).

Na terenie gminy znajdują się liczne obiekty sportowe i rekreacyjne. W Grabowie nad Prosną są to: kompleks sportowo-rekreacyjny obejmujący halę sportową (tutaj znajdują się także siłownia wewnętrzna), Stadion Miejski, boisko ORLIK, dwie siłownie zewnętrzne oraz trzy place zabaw. W każdej z jednostek: Bobrowniki, Bukownica, Dębicze, Kuźnica Bobrowska, Marszałki i Skrzynki zlokalizowane jest boisko sportowe, dodatkowo w Bukownicy oraz w Chlewie są stadiony sportowe. Po jednym placu zabaw jest w sołectwach Bobrowniki, Chlewo, Dębicze, Giżyce, Grabów Wójtostwo, Kopeć, Książenice, Marszałki i Skrzynki, w sołectwach Bukownica, Kuźnica Bobrowska i Palaty są to place zabaw z urządzeniami siłowni zewnętrznej.

Ze względu na istotność kwestii zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie oświaty i kultury, na potrzeby diagnozy w odniesieniu do infrastruktury społecznej, przyjęto wskaźnik dostępności placówek oświatowych i miejskich obiektów kulturalnych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców danej jednostki urbanistycznej (WF3).

Stan techniczny obiektów budowlanych

Stan techniczny budynków jest związany z datą budowy budynków, obowiązujących wówczas norm i przepisów, a także z prowadzonymi pracami remontowymi czy termomodernizacyjnymi. Ponad 49% budynków w Mieście i Gminie Grabów nad Prosną

zostało wybudowanych przed 1970 r., kolejne 20,4% budynków ma więcej niż 28 lat, a pozostałe 30,3% zostało wzniesione po 1989 r.³¹ Zużycie energii na potrzeby ogrzewania i przygotowania ciepłej wody użytkowej w budynkach jest istotną częścią łącznego zużycia energii finalnej w gminie.

W związku z powyższym istnieje znaczny potencjał zaoszczędzenia energii cieplnej w budownictwie poprzez zastosowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska. Jednym z możliwych działań do podjęcia jest termomodernizacja, prowadząca do zwiększenia efektywności wykorzystania energii finalnej, a co za tym idzie do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych. Przedsięwzięcia termomodernizacyjne obejmują:

- ulepszenia, w wyniku których następuje zmniejszenie zapotrzebowania na energię dostarczaną na potrzeby ogrzewania i podgrzewania wody użytkowej oraz ogrzewania do budynków,
- ulepszenia, w wyniku których następuje zmniejszenie strat energii pierwotnej w lokalnych sieciach ciepłowniczych oraz zasilających je lokalnych źródłach ciepła,
- wykonanie przyłącza technicznego do scentralizowanego źródła ciepła, w związku z likwidacją lokalnego źródła ciepła, w wyniku czego następuje zmniejszenie kosztów pozyskania ciepła dostarczanego do budynków,
- całkowita lub częściowa zamiana źródeł energii na źródła odnawialne lub zastosowanie wysokosprawnej kogeneracji.³²

Na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną sukcesywnie realizowane są zadania z zakresu termomodernizacji gminnych obiektów użyteczności publicznej.

W zasobach gospodarki komunalnej Miasta i Gminy Grabów nad Prosną znajduje się 10 budynków, w których znajdują się 24 lokale mieszkalne o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 1.402,30 m².³³ Najstarszy budynek wchodzący w skład komunalnego zasobu mieszkaniowego Miasta i Gminy Grabów nad Prosną został wybudowany w latach 1723-1726. Najmłodszy budynek zlokalizowany w miejscowości Skrzynki został wybudowany w latach 70. XX w. Pozostałe budynki zostały wybudowane w XIX lub na początku XX w. Na potrzeby oceny stanu technicznego budynków przyjęto wskaźnik udziału powierzchni użytkowej budynków komunalnych wyremontowanych w stosunku do łącznej powierzchni budynków komunalnych w danej jednostce urbanistycznej (WF4).

Gminne obszary przestrzeni publicznej

Obszary przestrzeni publicznej to obszary o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia

³¹ Dane Banku Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

³² Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów, Dz.U. 2008, nr 223, poz. 1549 z późn. zm.

³³ Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta i Gminy Grabów nad Prosną w latach 2012-2017, przyjęty uchwałą uchwałą Nr XI /82 /2011 Rady Miejskiej Grabowa nad Prosną z dnia 5 grudnia 2011 r.

potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjające nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne.³⁴ Urządzenia sportowe oraz place zabaw znajdują się głównie przy budynkach szkół. W gminie funkcjonują kompleks sportowo-rekreacyjny oraz liczne stadiony i boiska, z których mogą korzystać mieszkańcy, właścicielem obiektów jest Miasto i Gmina Grabów nad Prosną. Na potrzeby diagnozy przyjęto dostępność terenów zielonych i rekreacyjnych znajdujących się w gminnej przestrzeni publicznej.

Obiekty zabytkowe

Na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną znajdują się liczne obiekty dziedzictwa kulturowego. Do najważniejszych spośród nich należą: zespół klasztorny o.o. Franciszkanów w Grabowie nad Prosną, zespół kościoła parafialnego p.w. Serca Najświętszej Marii Panny i św. Mikołaja w Grabowie nad Prosną, kościół ewangelicki w Grabowie nad Prosną, kościół filialny p.w. Św. Barbary w Bobrownikach, kościół parafialny p.w. Św. Apostołów Filipa i Jakuba w Bukownicy, kościół parafialny p.w. Św. Marcina w Chlewie, kościół parafialny p.w. Przemienienia Pańskiego w Giżycach, dwór modrzewiowy z poł. XVIII w. w Giżycach, zespół sierocińca w Marszałkach. Do rejestru zabytków nieruchomości prowadzonego przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu wpisanych zostało łącznie dwadzieścia siedem obiektów z terenu gminy:

1. Bobrowniki – Kościół pw. św. Barbary, nr rej. 704/Wlkp/A z 8.11.1969 i z 26.08.2008,
2. Bobrowniki – dzwonnica, nr rej. 704/Wlkp/A z 8.11.1969 i z 26.08.2008,
3. Bobrowniki – cmentarz kościelny, nr rej. 704/Wlkp/A z 8.11.1969 i z 26.08.2008,
4. Bukownica – Kościół par. pw. św. Filipa i Jakuba, nr rej. 757/A z 8.11.1964,
5. Chlewo – Kościół par. pw. św. Marcina, nr rej. 526/Wlkp/A z 31.12.1990,
6. Giżyce – Kościół par. pw. Przemienienia Pańskiego, nr rej. 97/Wlkp/A z 12.07.2002,
7. Giżyce – dzwonnica, nr rej. 97/Wlkp/A z 12.07.2002,
8. Giżyce – cmentarz kościelny, nr rej. 97/Wlkp/A z 12.07.2002,
9. Giżyce – ogrodzenie, nr rej. 97/Wlkp/A z 12.07.2002,
10. Giżyce – dwór, nr rej. kl.N-73/4/54 z 11.01.1954,
11. Grabów nad Prosną – układ urbanistyczny, nr rej. 667/A z 15.06.1993,
12. Grabów nad Prosną – Kościół par. pw. Serca NMP i św. Mikołaja, nr rej. 760/A z 15.11.1969,
13. Grabów nad Prosną – Kościół ewangelicki, nr rej. 710/Wlkp/A z 23.09.2008,
14. Grabów nad Prosną – cmentarz kościelny, nr rej. 710/Wlkp/A z 23.09.2008,
15. Grabów nad Prosną – Kościół pw. NMP Niepokalanie Poczętej należący do zespołu klasztornego franciszkanów, nr rej. 654/1-2/Wlkp/A z 2.11.1965 i z 12.30.1990,
16. Grabów nad Prosną – klasztor należący do zespołu klasztornego franciszkanów, nr rej. 654/1-2/Wlkp/A z 2.11.1965 i z 12.30.1990,

³⁴ Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Dz.U. 2012 r., poz. 647 z późn. zm.

17. Grabów nad Prosną – dwór należący do zespołu dworskiego, nr rej. 220/Wlkp/A z 18.03.2005,
18. Grabów nad Prosną – rządówka należąca do zespołu dworskiego, nr rej. 220/Wlkp/A z 18.03.2005,
19. Grabów nad Prosną – park należący do zespołu dworskiego, nr rej. 220/Wlkp/A z 18.03.2005,
20. Grabów nad Prosną – dom, nr rej. 522/Wlkp/A z 12.01.1983,
21. Marszałki – budynek sierocińca należący do zespołu sierocińca, nr rej. 631/Wlkp/A z 16.02.1998,
22. Marszałki – Kościół należący do zespołu sierocińca, nr rej. 631/Wlkp/A z 16.02.1998,
23. Marszałki – willa należąca do zespołu sierocińca, nr rej. 631/Wlkp/A z 16.02.1998,
24. Marszałki – czworaki należące do zespołu sierocińca, nr rej. 631/Wlkp/A z 16.02.1998,
25. Marszałki – wozownia należąca do zespołu sierocińca, nr rej. 631/Wlkp/A z 16.02.1998,
26. Marszałki – dwa budynki gospodarcze należące do zespołu sierocińca, nr rej. 631/Wlkp/A z 16.02.1998,
27. Marszałki – park należący do zespołu sierocińca, nr rej. 631/Wlkp/A z 16.02.1998.

Na potrzeby diagnozy przyjęto liczbę obiektów zabytkowych w poszczególnych jednostkach urbanistycznych (WF5).

3.4. Delimitacja obszarów zdegradowanych

Obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym pod względem występowania negatywnych zjawisk społecznych, można wyznaczyć jako **obszar zdegradowany** w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Do uznania obszaru gminy jako zdegradowanego konieczna jest diagnoza stanu w zakresie sytuacji gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Przyjęto następujące wskaźniki delimitacyjne:

WG1 - liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na liczbę mieszkańców [szt./os.],

WG2 - udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców [%],

WG3 - udział osób z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie bezrobotnych [%],

WS1 - ilość wykorzystywanych wyrobów zawierających azbest w przeliczeniu na powierzchnię jednostek urbanistycznych [Mg/ha],

WS2 - udział terenów zielonych w powierzchni jednostek urbanistycznych [%],

WF1 - liczba przyłączy wodociągowych w odniesieniu do liczby budynków mieszkalnych w danej jednostce urbanistycznej [%],

WF2 - liczba przyłączy kanalizacyjnych w odniesieniu do liczby budynków mieszkalnych w danej jednostce urbanistycznej [%],

WF3 - liczba placówek oświatowych i gminnych obiektów kulturalnych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców danej jednostki urbanistycznej [szt./os.],

WF4 - udział powierzchni użytkowej budynków komunalnych wyremontowanych w stosunku do łącznej powierzchni użytkowej budynków komunalnych w danej jednostce urbanistycznej [%],

WF5 - liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków [szt.].

Wartości wybranych wskaźników, charakteryzujących sferę gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną dla jednostek urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym zostały zestawione w Załączniku nr 2.

Wyliczone wartości wskaźników syntetycznych dla poszczególnych sfer: gospodarczej (Wp1), środowiskowej (Wp2) i przestrzenno-funkcjonalnej (Wp3) dla jednostek urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym, zostały przedstawione w tabeli nr 9. Analogicznie jak przy diagnozie sytuacji społecznej, do klasyfikacji jednostek urbanistycznych wykorzystano średnią arytmetyczną i odchylenie standardowe. Kolorem zielonym wyróżniono obszary, dla których wskaźnik przyjął wartość większą niż wartość sumy średniej arytmetycznej i połowy odchylenia standardowego. Kolorem żółtym oznaczono te jednostki urbanistyczne, dla których wskaźnika przyjął wartość w przedziale pomiędzy sumą średniej arytmetycznej i połowy odchylenia standardowego oraz różnicą średniej arytmetycznej i połowy odchylenia standardowego. Wartości, dla których wskaźnik syntetyczny przekracza wartość różnicy średniej i połowy odchylenia standardowego oznaczono kolorem czerwonym, a wartości wskaźnika syntetycznego wyróżniono pogrubioną czcionką.

Tabela nr 9 Wartości wskaźników syntetycznych w sferze gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej i technicznej dla jednostek urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym

Lp.	Symbol	Nazwa jednostki urbanistycznej	Sfera gospodarcza (Wp1)	Sfera środowiskowa (Wp2)	Sfera funkcjonalno-przestrzenna (Wp3)
1	V	Giżyce	-0,10	-0,43	-0,32
2	VI	Grabów nad Prosną	0,52	-1,12	1,06
3	XIII	Pałaty	-0,74	0,99	0,13
4	XV	Skrzynki	0,27	1,00	0,11
5	XVI	Smolniki	-0,52	-1,09	-0,64
6	XVII	Zawady	0,58	0,64	-0,34

Na podstawie przeprowadzonych analiz wyznaczono **obszary zdegradowane** na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną, w których oprócz negatywnych zjawisk społecznych, zdiagnozowano występowanie negatywnych zjawisk w co najmniej jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Wartości wskaźników syntetycznych w sferze społecznej (Wp) gospodarczej (Wp1), środowiskowej

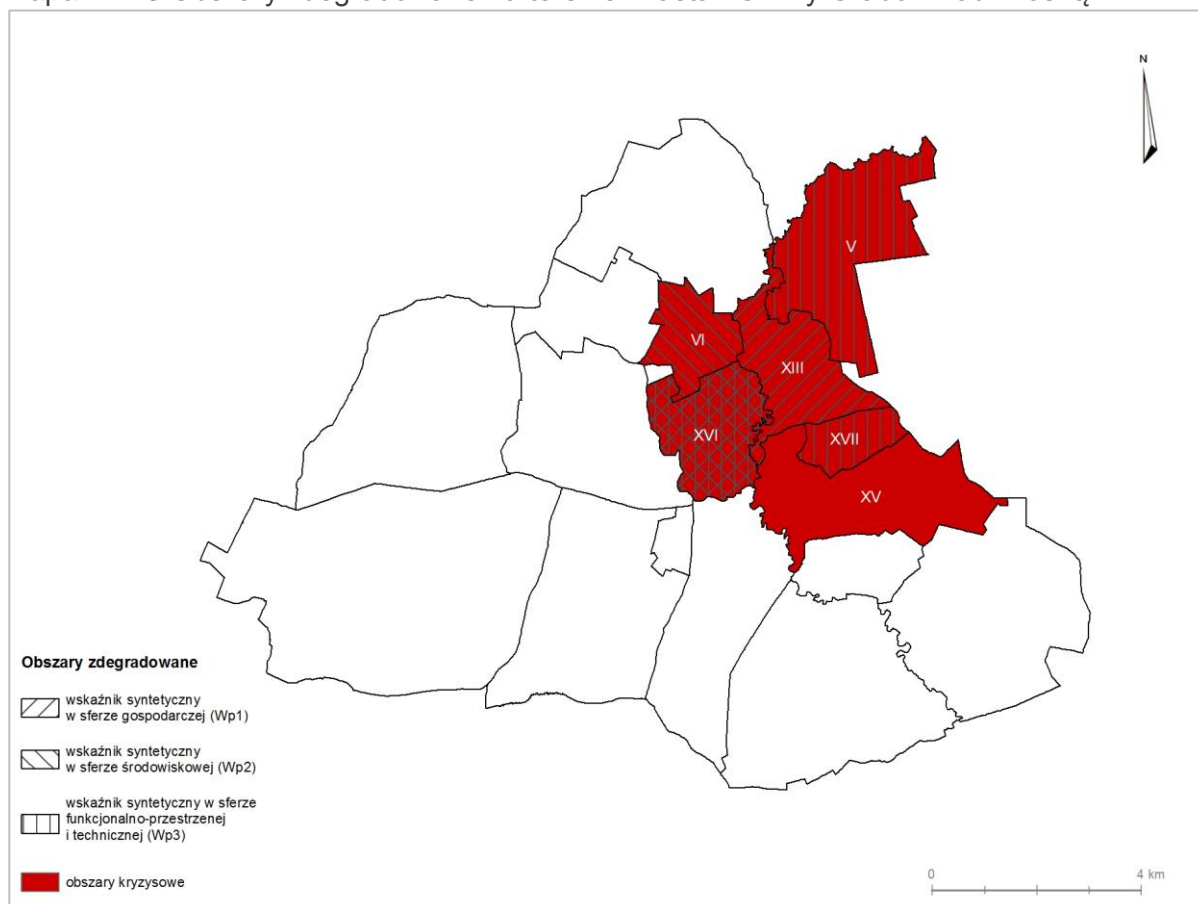
(Wp2), funkcjonalno-przestrzennej i technicznej (Wp3) dla jednostek urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym zostały zestawione w tabeli nr 10.

Tabela nr 10 Wartości wskaźników syntetycznych w sferze społecznej (Wp), gospodarczej (Wp1), środowiskowej (Wp2), funkcjonalno-przestrzennej i technicznej (Wp3) dla jednostek urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym

Lp.	Symbol	Nazwa jednostki urbanistycznej	Wp	Wp1	Wp2	Wp3	Obszar zdegradowany
1	V	Giżyce	-0,61	-0,10	-0,43	-0,32	tak
2	VI	Grabów nad Prosną	-0,22	0,52	-1,12	1,06	tak
3	XIII	Pałaty	-0,26	-0,74	0,99	0,13	tak
4	XV	Skrzynki	-0,40	0,27	1,00	0,11	nie
5	XVI	Smolniki	-0,42	-0,52	-1,09	-0,64	tak
6	XVII	Zawady	-0,40	0,58	0,64	-0,34	tak

Rozmieszczenie przestrzenne obszarów zdegradowanych na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną zostało przedstawione na mapie nr 13.

Mapa nr 13 Obszary zdegradowane na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną

Diagnoza stanu posłużyła do wyznaczenia obszarów zdegradowanych w Mieście i Gminie Grabów nad Prosną, które mają zostać objęte **Programem rewitalizacji dla Miasta i Gminy Grabów nad Prosną na lata 2017-2023**. Łączna liczba mieszkańców i powierzchnia obszarów zdegradowanych została zestawiona w tabeli nr 11.

Tabela nr 11 Liczba mieszkańców i powierzchnia wyznaczonych obszarów zdegradowanych

Lp.	Symbol	Nazwa jednostki urbanistycznej	Liczba mieszkańców [os.]	Powierzchnia [ha]
1	V	Giżyce	388	711
2	VI	Grabów nad Prosną	1 924	258
3	XIII	Pałaty	516	430
4	XVI	Smolniki	96	420
5	XVII	Zawady	129	168
Razem			3 053	1 987

3.5. Obszary rewitalizacji

Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako **obszar rewitalizacji** (art. 10 ustawy). Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.

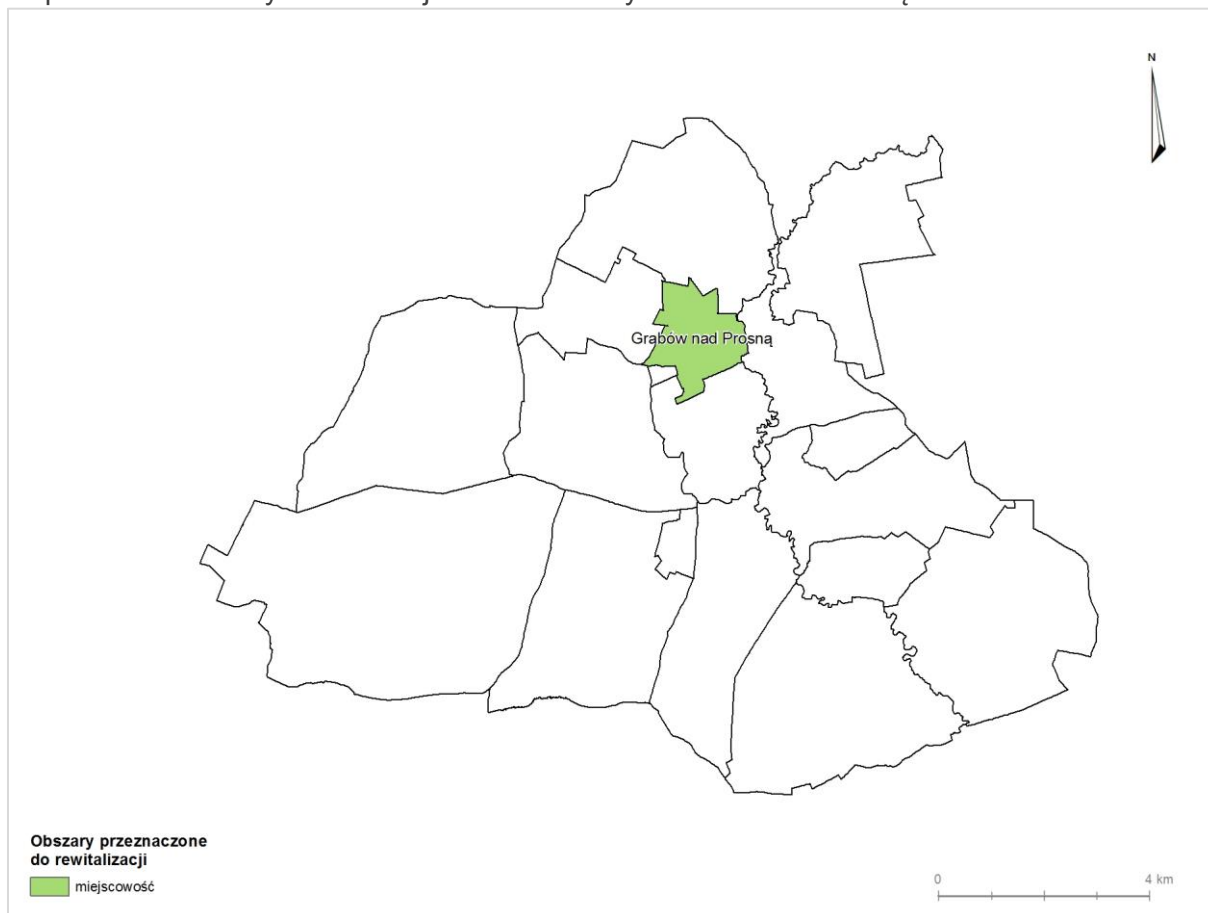
Na wyznaczonych obszarach zdegradowanych Miasta i Gminy Grabów nad Prosną mieszka 39% mieszkańców, a ich powierzchnia stanowi 16% łącznej powierzchni gminy. Synteza wyników uzyskanych z przeprowadzonej diagnozy stanu oraz badań ilościowych i jakościowych sytuacji społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej w Mieście i Gminie Grabów nad Prosną, a także oczekiwania i potrzeby lokalnej społeczności wyrażone w trakcie konsultacji społecznych oraz zamierzenia strategiczne rozwoju gminy, wyrażone w „Strategii Rozwoju Gminy Grabów nad Prosną na lata 2014-2022”, pozwoliły na wyodrębnienie obszaru rewitalizacji na terenie gminy, który cechuje się największą kumulacją negatywnych zjawisk i problemów. Zgodnie z *Instrukcją* w celu określenia obszaru, mającego istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gminy, a który powinien zostać objęty procesem rewitalizacji wykorzystano dodatkowe analizy, ankiety i wywiady pogłębione z interesariuszami *Programu*, czyli wszystkimi, którzy są bezpośrednio zainteresowani wynikami jego wdrożenia.

Tabela nr 12 Liczba mieszkańców i powierzchnia wyznaczonych obszarów rewitalizacji

Lp.	Symbol	Nazwa jednostki urbanistycznej	Liczba mieszkańców [os.]	Powierzchnia [ha]
1	VI	Grabów nad Prosną	1 924	258
Razem			1 924	258
Udział			24,6%	2,1%

Wyznaczony obszar rewitalizacji obejmuje miasto Grabów nad Prosną, pełniące funkcje mieszkaniowe, rekreacyjne, administracyjne i handlowo-usługowe. Zgodnie z wymogami ustawy stanowi nie więcej niż 20% powierzchni gminy oraz jest zamieszkały przez nie więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy, tj. odpowiednio jest to 2,1% powierzchni gminy, zamieszkiwane przez 24,6% ludności. Przestrzenne rozmieszczenie obszaru rewitalizacji zostało przedstawione na mapie nr 14.

Mapa nr 14 Obszary rewitalizacji Miasta i Gminy Grabów nad Prosną

Wyznaczony obszar rewitalizacji charakteryzuje się kumulacją problemów społecznych. Stosunkowo wysoki jest udział osób bezrobotnych w populacji mieszkańców, Wśród bezrobotnych przeważają osoby młode do 34 roku życia, a 62% zarejestrowanych bezrobotnych to osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym lub zasadniczym zawodowym. Odływ młodych ludzi poza gminę oraz starzejące się społeczeństwo są

uznawane przez mieszkańców jako jedno z największych zagrożeń społecznych w gminie. Na wyznaczonym obszarze 3% spośród wszystkich mieszkańców Grabowa nad Prosną korzysta z pomocy świadczonej przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie nad Prosną. 60% lokali komunalnych znajduje się w Grabowie nad Prosną, a niecałe 5% zostało spośród nich (uwzględniając powierzchnię lokali mieszkalnych) poddane procesowi termomodernizacji. Na obszarze występuje także podwyższony poziom przestępczości w porównaniu z obszarami nie znajdującymi się w stanie kryzysowym. Jednocześnie obserwowana jest niższa aktywność społeczna mieszkańców. Ponadto w wybranym obszarze wystąpiły także niekorzystne zjawiska w sferze gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej i technicznej. Wyjątkowo niekorzystnie wygląda sytuacja w sferze środowiskowej. Obszar Grabowa nad Prosną charakteryzuje się niższym niż pozostałe jednostki udziałem powierzchni zielonych w powierzchni jednostki urbanistycznej, problemem jest również znaczna ilość wyrobów zawierających azbest w przeliczeniu na liczbę mieszkańców jednostki. Konieczność poprawy stanu środowiska jest jednym z najważniejszych problemów wymagających rozwiązania, który jest postrzegany przez lokalne społeczeństwo jako bardzo ważny czynnik określający standard życia.

Wyznaczony obszar rewitalizacji ma istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, budowania tożsamości oraz miejsc integracji społecznej. Na obszarze znajdują się:

- Urząd Miasta i Gminy,
- Zespół klasztorny o.o. Franciszkanów,
- Zespół kościoła parafialnego p.w. Serca Najświętszej Marii Panny i św. Mikołaja,
- Kościół ewangelicki,
- Oddział Rejonowego Banku Spółdzielczego w Lututowie,
- Oddział BGŻ BNP Paribas,
- Urząd Pocztowy,
- Klub dziecięcy „Kolorowy Świat Malucha”,
- Publiczne Przedszkole Sióstr Salezjanek w Grabowie nad Prosną,
- Niepubliczne Przedszkole „Kolorowe Drzewo” w Grabowie nad Prosną,
- Oddział przedszkolny dla 5-6 latków w Szkole Podstawowej w Grabowie nad Prosną,
- Szkoła Podstawowa im. UNICEF w Grabowie nad Prosną,
- Gimnazjum im. Zjednoczonej Europy w Grabowie nad Prosną,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Przychodnia Rodzinna” s.c.,
- Przychodnia PROSMED s.c.,
- kompleks sportowo-rekreacyjny,
- Ochotnicza Straż Pożarna,
- Centrum kultury,
- Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Grabów nad Prosną,
- Izba pamiątek.

Ponadto na wyznaczonym obszarze organizowane są wydarzenia o charakterze kulturalnym, rekreacyjnym i integracyjnym o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym. Mając na uwadze powyższe, stwierdzono, iż obszar Grabowa nad Prosną posiada wszystkie cechy

obszaru rewitalizacji i dlatego powinien stanowić tenże obszar. Wnioski płynące z partycypacji społecznej pokrywają się z opracowaną diagnozą stanu. Jako mocne strony rozwoju gminy mieszkańcy uznawali najczęściej atrakcyjne położenie, park miejski, infrastrukturę sportową w tym m.in. halę sportową oraz wysokie walory środowiskowe terenów gminy. Z kolei słabe strony gminy we wskazaniach ankietowanych to przede wszystkim zły stan dróg na terenie gminy, niewystarczająca liczba punktów oświetleniowych oraz chodników, mała ilość ścieżek rowerowych, brak nowych miejsc pracy, odpływ młodych osób z terenu gminy i zanieczyszczone środowisko. Mieszkańcy wskazali ponadto na konieczność podjęcia dalszej rozbudowy systemów kanalizacji i gazu, poprawy połączeń komunikacyjnych z najbliższymi miastami, stworzenia polityki zachęt dla potencjalnych inwestorów, rozwoju turystyki i agroturystyki, rozbudowy infrastruktury sportowej oraz promocji miasta.

Granice obszarów rewitalizacji zostały przedstawione na mapie, stanowiącej załącznik nr 5 do niniejszego opracowania. Integralną częścią *Programu* jest mapa gminy w skali 1:1000 w formie elektronicznej. Zgodnie z art. 15 ust. 3 ustawy, przedsięwzięcia rewitalizacyjne zamieszczone w gminnym programie rewitalizacji mogą być realizowane również poza obszarem rewitalizacji, jeżeli wynika to z ich specyfiki.

4. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów w proces rewitalizacji

Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 wskazują na potrzebę określenia stopnia realizacji zasady partnerstwa i partycypacji w odniesieniu do programu rewitalizacji, zarówno na etapie jego przygotowania, jak również na etapach wdrażania i oceny jego efektów.³⁵

Prowadzenie procesu rewitalizacji wiąże się z zaangażowaniem lokalnej społeczności do działania na różnych poziomach: wytyczania kierunków, współpracy partnerskiej, realizacji przedsięwzięć i utrzymanie efektów wprowadzanych zmian. Organizowanie społeczności lokalnej to proces wspierania ludzi w podejmowaniu wspólnych działań na rzecz ulepszenia własnego środowiska, a także metoda działania, którego celem jest mobilizowanie społeczności do podejmowania niezbędnych wysiłków zmierzających do poprawy jej sytuacji.

Istotną rolę w procesie tworzenia i realizacji programu rewitalizacji odgrywa partycypacja społeczna, która obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający udział interesariuszy. W ustawie w katalogu interesariuszy wymieniono m.in.³⁶

- mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz właścicieli, użytkowników wieczystych nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdujące się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego,
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą,
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne,
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- organy władzy publicznej i inne podmioty realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział wszystkich interesariuszy. Zgodnie z ustawą przygotowanie, prowadzenie i ocena rewitalizacji polegają w szczególności na:

- poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami,
- prowadzeniu działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji oraz o przebiegu tego procesu,
- inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji,

³⁵ Wytyczne Ministra Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, op. cit.

³⁶ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, op. cit.

- zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji,
- wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji programu rewitalizacji,
- zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.³⁷

Opracowanie Programu

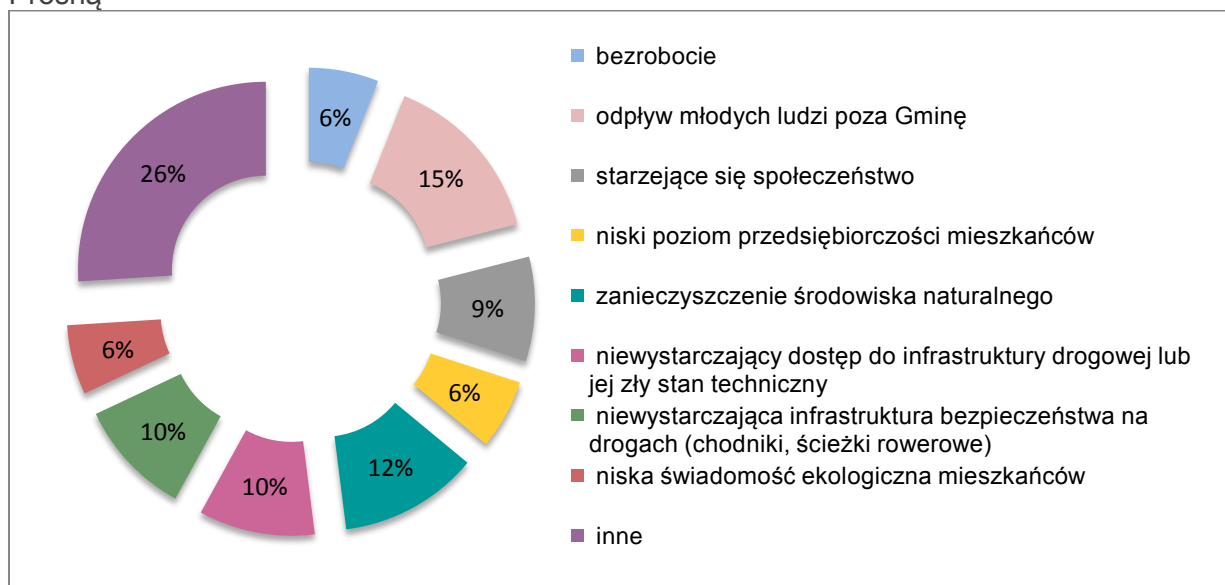
Punktem wyjściowym jest zaangażowanie interesariuszy w ramach procesu wspierania zmiany zachowań, który jest niezbędnym uzupełnieniem działań przyjętych w „Programie rewitalizacji dla Miasta i Gminy Grabów nad Prosną na lata 2017-2023”, a także gwarantem powodzenia jego realizacji, zarządzania i monitorowania. Interesariuszami są wszystkie strony, które są zainteresowane wdrażaniem *Programu*, mają wpływ na jego realizację, a także odnoszą korzyści z jego wdrażania.

Interesariusze zostali włączeni w proces opracowania diagnozy stanu Miasta i Gminy Grabów nad Prosną jak również wyboru obszaru rewitalizacji, mieli możliwość wskazania problemów, które występują w gminie, a także wskazania pożądanych kierunków działań w celu wyprowadzenia zdiagnozowanych obszarów z sytuacji kryzysowej. Przygotowano ankiety, które zostały rozdystrybuowane wśród interesariuszy. Ankiety były dostępne w formie papierowej i elektronicznej. Wskazanie atutów i słabych stron Miasta i Gminy Grabów nad Prosną umożliwiło wybór obszaru rewitalizacji. Informacje zebrane w trakcie konsultacji społecznych wskazały na konieczność zaklasyfikowania jako obszar rewitalizacji terenu Miasta Grabów nad Prosną. Tereny te zostały również wyznaczone jako przeznaczone do rewitalizacji w trakcie analizy wskaźnikowej.

W ramach partycypacji społecznej wpłynęły 344 wypełnione ankiety. Dla 15% ankietowanych najbardziej istotnym negatywnym zjawiskiem jest odpływ młodych mieszkańców z gminy. Kolejne 12% wskazało zanieczyszczenie środowiska naturalnego, a dla 10% istotnym problemem jest niewystarczający dostęp do infrastruktury drogowej lub jej zły stan techniczny oraz niewystarczająca infrastruktura bezpieczeństwa na drogach (chodniki, ścieżki rowerowe) (wykres nr 4).

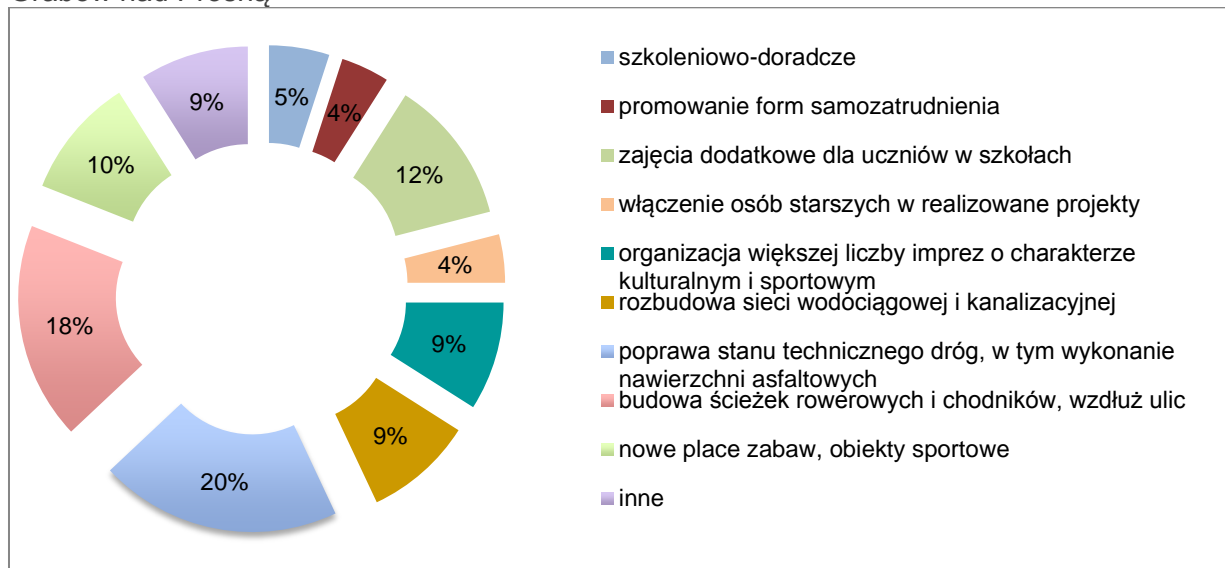
³⁷ Tamże

Wykres nr 4 Problemy zdiagnozowane przez mieszkańców Miasta i Gminy Grabów nad Prosną

Wśród pożądaných kierunków działań rewitalizacyjnych 20% mieszkańców wymieniło poprawę stanu technicznego dróg, w tym wykonanie nawierzchni asfaltowych. 18% mieszkańców wskazało na konieczność budowy ścieżek rowerowych i chodników, a 11% - na prowadzenie dodatkowych zajęć w szkołach (wykres nr 5).

Wykres nr 5 Przedsięwzięcia rewitalizacyjne wskazane przez mieszkańców Miasta i Gminy Grabów nad Prosną

Dla większości ankietowanych **atutem Miasta i Gminy Grabów nad Prosną** jest atrakcyjne położenie, park miejski, infrastruktura sportowa w tym m.in. hala sportowa oraz wysokie walory środowiskowe terenów gminy. Wśród aspektów, które wymagają poprawy bądź zmiany mieszkańcy wskazywali na stan dróg na terenie gminy, zanieczyszczenie środowiska, brak miejsc do rekreacji i spędzania wolnego czasu, ścieżek rowerowych, sieci

kanalizacyjnej i gazowej oraz wystarczającej liczby połączeń komunikacyjnych z najbliższymi miastami.

5. Wykorzystane źródła danych

Akty prawne

1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Dz.U. z 2016 r., poz. 446.
2. Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, Dz.U. 2015, poz. 1777, z późn. zm.
3. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Dz.U. 2012 r., poz. 647 z późn. zm.
4. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, Dz.U. 2004 r., Nr 99, poz. 1001 z późn. zm.
5. Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów, Dz.U. 2008, nr 223, poz. 1549 z późn. zm.
6. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, Dz.U. 2011, nr 209, poz. 1245.
7. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów, Dz. U. z 2014 r., poz. 1923.

Pozostałe źródła

1. Dane Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, dostępne: <http://www.http://poznan.wuoz.gov.pl/rejestr-zabytkow>.
2. Dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu, https://www.oke.poznan.pl/files/cms/441/wyn_gmin_162.pdf.
3. Dane Państwowej Komisji Wyborczej dostępne: <http://parlament2015.pkw.gov.pl>.
4. Demograficzne i społeczne uwarunkowania rewitalizacji miast w Polsce, praca pod red. Andrzeja Zborowskiego, Instytut Rozwoju Miast, tom 5, Kraków, 2009.
5. Geoserwis Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, <http://geoserwis.gdos.gov.pl>.
6. Zasady programowania i wsparcia rewitalizacji w ramach WRPO 2014+: http://wrpo.wielkopolskie.pl/system/file_resources/attachments/000/004/063/original/Zasady_programowania_i_wsparcia_rewitalizacji_w_ramach_WRPO_2014_.pdf?1475840252.
7. Parysek J. J., Wojtasiewicz L., 1979. Metody analizy regionalnej i metody planowania regionalnego, Studia KPZK PAN, t. 69, Państwowe Wydawn. Nauk.
8. Pluta W., 1986. Wielowymiarowa analiza porównawcza w modelowaniu ekonometrycznym, PWN, Warszawa.
9. Program współpracy Miasta i Gminy Grabów nad Prosną z organizacjami pozarządowymi oraz innymi uprawnionymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2017 rok, przyjęty uchwałą Nr XX/148/2016 Rady Miejskiej Grabowa nad Prosną z dnia 25 października 2016 r.
10. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Grabów nad Prosną, przyjęte uchwałą nr XXIV/159/2000 Rady Miejskiej Grabowa nad Prosną z dnia 30 listopada 2000 r.

11. Szymła Z., 2000. Determinanty rozwoju regionalnego. Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wrocław.
12. Ubóstwo w Polsce w latach 2013 i 2014, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, 2015 [dostępne: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/ubostwo-pomoc-spoeczna/ubostwo-w-polsce-w-latach-2013-i-2014,1,6.html>]
13. Uchwała nr XIII/95/2012 Rady Miejskiej Grabowa nad Prosną z dnia 9 lutego 2012 r. w sprawie nadania Statutu Miasta i Gminy Grabów nad Prosną.
14. Uchwała Nr XXXIV/235/2001 Rady Miejskiej Grabowa nad Prosną z dnia 20 grudnia 2001 r. w sprawie ustalenia zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu miasta i gminy Grabów nad Prosną.
15. Uchwała Nr XXXV/265/2014 Rady Miejskiej Grabowa nad Prosną z dnia 10 września 2014 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Grabów nad Prosną na lata 2014 - 2022.
16. Uchwała Nr XI/82/2011 Rady Miejskiej Grabowa nad Prosną z dnia 5 grudnia 2011 r. w sprawie wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta i Gminy Grabów nad Prosną w latach 2012 - 2017.
17. Uchwała Nr XIV/95/2016 Rady Miejskiej Grabowa nad Prosną z dnia 21 stycznia 2016 r. w sprawie przyjęcia „Planu gospodarki niskoemisyjnej dla Miasta i Gminy Grabów nad Prosną”.
18. Wpływ potencjału demograficznego i gospodarczego miast wojewódzkich na kondycję województw, 2013, Mazowiecki Ośrodek Badań Regionalnych, Warszawa.
19. Wytyczne Ministra Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, dostępne: https://www.mr.gov.pl/media/23916/Wytyczne_dot_rewitalizacji_po_aktualizacji-zatwierdzone02082016clear.pdf
20. Zasady metodyczne statystyki rynku pracy i wynagrodzeń, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, 2008 [dostępne: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/zasady-metodyczne-rocznik-pracy/zasady-metodyczne-statystyki-ryнку-pracy-i-wynagrodzen,1,1.html>]

6. Załączniki

Załącznik nr 1 Wyliczenie wartości wskaźników charakteryzujących sferę społeczną

Tabela nr 13 Wartości wybranych wskaźników charakteryzujących sferę społeczną

Lp.	Symbol	WS1	WS2	WS3	WS4	WS5	WS6	WS7	WS8	WS9	WS10
1	I	2,91	8,33	2,91	0,00	0,01	0,00	0,49	16,17	37,38	0,25
2	II	1,43	25,00	0,95	0,95	0,00	0,00	0,59	20,78	1,11	0,17
3	III	1,61	16,67	5,36	0,00	0,00	0,00	0,80	19,59	5,36	0,11
4	IV	1,63	0,00	7,76	0,00	0,00	0,00	0,41	6,31	65,71	0,11
5	V	2,84	27,27	4,12	4,38	0,01	0,00	0,52	8,25	20,10	0,11
6	VI	1,77	20,59	2,13	2,23	0,00	0,05	0,52	11,63	2,76	0,11
7	VII	2,11	50,00	2,63	0,00	0,01	0,00	0,53	11,46	26,32	0,11
8	VIII	1,74	18,18	3,15	0,00	0,00	0,16	0,32	11,46	26,50	0,11
9	IX	0,81	0,00	6,45	0,00	0,01	0,00	0,81	6,31	53,23	0,11
10	X	1,13	42,86	2,92	0,00	0,00	0,16	0,32	11,46	24,64	0,11
11	XI	0,92	50,00	3,21	0,00	0,01	0,00	0,46	16,17	25,23	0,11
12	XII	1,66	41,67	5,69	0,00	0,00	0,00	0,42	19,74	7,21	0,24
13	XIII	3,29	35,29	1,55	0,00	0,01	0,00	0,19	11,46	11,24	0,11
14	XIV	0,00	0,00	1,67	0,00	0,00	0,00	3,33	19,74	13,33	0,11
15	XV	2,33	25,00	2,62	2,92	0,01	0,00	0,29	12,05	17,49	0,11
16	XVI	2,08	50,00	1,04	0,00	0,00	1,04	0,00	11,46	21,88	0,11
17	XVII	3,88	60,00	3,88	0,00	0,00	0,00	0,00	12,05	18,60	0,11
	\bar{x}	1,89	27,70	3,41	0,62	0,00	0,08	0,59	13,30	22,24	0,13
	σ	0,93	18,74	1,87	1,26	0,00	0,25	0,72	4,48	16,64	0,05

Tabela nr 14 Znormalizowane wartości wybranych wskaźników charakteryzujących sferę społeczną

Lp.	Symbol	WS1	WS2	WS3	WS4	WS5	WS6	WS7	WS8	WS9	WS10
1	I	-1,09	1,03	0,27	0,49	-0,85	0,34	-0,14	0,64	0,91	2,70
2	II	0,50	0,14	1,32	-0,26	1,03	0,34	0,01	1,67	-1,27	0,86
3	III	0,30	0,59	-1,04	0,49	1,03	0,34	0,30	1,40	-1,01	-0,44
4	IV	0,28	1,48	-2,32	0,49	1,03	0,34	-0,25	-1,56	2,61	-0,44
5	V	-1,01	0,02	-0,38	-2,98	-0,30	0,34	-0,10	-1,13	-0,13	-0,43
6	VI	0,13	0,38	0,69	-1,28	-0,18	0,13	-0,09	-0,37	-1,17	-0,44
7	VII	-0,23	-1,19	0,42	0,49	-0,33	0,34	-0,09	-0,41	0,24	-0,43
8	VIII	0,17	0,51	0,14	0,49	-0,19	-0,30	-0,38	-0,41	0,26	-0,44
9	IX	1,16	1,48	-1,62	0,49	-1,05	0,34	0,30	-1,56	1,86	-0,44
10	X	0,81	-0,81	0,27	0,49	0,61	-0,32	-0,37	-0,41	0,14	-0,44
11	XI	1,04	-1,19	0,11	0,49	-2,52	0,34	-0,18	0,64	0,18	-0,43
12	XII	0,24	-0,75	-1,21	0,49	0,31	0,34	-0,24	1,44	-0,90	2,51
13	XIII	-1,50	-0,41	1,00	0,49	-0,47	0,34	-0,55	-0,41	-0,66	-0,44
14	XIV	2,02	1,48	0,93	0,49	1,03	0,34	3,81	1,44	-0,54	-0,44
15	XV	-0,47	0,14	0,42	-1,82	-1,23	0,34	-0,41	-0,28	-0,29	-0,44
16	XVI	-0,21	-1,19	1,27	0,49	1,03	-3,91	-0,82	-0,41	-0,02	-0,43
17	XVII	-2,12	-1,72	-0,25	0,49	1,03	0,34	-0,82	-0,28	-0,22	-0,43

Załącznik nr 2 Wyliczenie wartości wybranych wskaźników charakteryzujących sferę gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną dla jednostek urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym

Tabela nr 15 Wartości wybranych wskaźników charakteryzujących sferę gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną dla jednostek urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym

Lp.	Symbol	WG1	WG2	WG3	WŚ1	WŚ2	WF1	WF2	WF3	WF4	WF5
1	V	0,04	0,18	0,18	0,54	5,97	0,87	0,00	0,77	0,00	5,00
2	VI	0,13	0,16	0,09	0,89	3,70	1,54	0,80	1,04	0,26	10,00
3	XIII	0,07	0,07	0,18	0,17	33,79	1,66	0,63	0,39	0,00	0,00
4	XV	0,07	0,16	0,25	0,23	37,84	0,99	0,00	0,87	1,00	0,00
5	XVI	0,05	0,17	0,00	0,85	2,00	1,41	0,00	0,00	0,00	0,00
6	XVII	0,07	0,15	0,40	0,59	48,80	1,21	0,00	0,78	0,00	0,00
	\bar{x}	0,07	0,15	0,18	0,55	22,02	1,28	0,24	0,64	0,21	2,50
	σ	0,03	0,04	0,13	0,27	18,71	0,28	0,34	0,35	0,37	3,82

Tabela nr 16 Znormalizowane wartości wybranych wskaźników charakteryzujących sferę gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną dla jednostek urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym

Lp.	Symbol	WG1	WG2	WG3	WŚ1	WŚ2	WF1	WF2	WF3	WF4	WF5
1	V	-1,25	0,95	-0,01	0,01	-0,86	-1,44	-0,70	0,38	-0,57	0,65
2	VI	2,00	0,31	-0,75	-1,25	-0,98	0,91	1,65	1,15	0,14	1,96
3	XIII	-0,03	-2,14	-0,05	1,36	0,63	1,34	1,15	-0,73	-0,57	-0,65
4	XV	-0,02	0,31	0,54	1,15	0,85	-1,02	-0,70	0,67	2,16	-0,65
5	XVI	-0,67	0,56	-1,46	-1,11	-1,07	0,45	-0,70	-1,85	-0,57	-0,65
6	XVII	-0,03	0,02	1,73	-0,16	1,43	-0,25	-0,70	0,38	-0,57	-0,65

7. Spis załączników, tabel, wykresów i map

Spis załączników

Załącznik nr 1 Wyliczenie wartości wskaźników charakteryzujących sferę społeczną	55
Załącznik nr 2 Wyliczenie wartości wybranych wskaźników charakteryzujących sferę gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną dla jednostek urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym	57

Spis tabel

Tabela nr 1 Zestawienie wykorzystanych wskaźników.....	7
Tabela nr 2 Jednostki urbanistyczne Miasta i Gminy Grabów nad Prosną.....	12
Tabela nr 3 Wartości wskaźników syntetycznych Wp dla poszczególnych jednostek urbanistycznych	30
Tabela nr 4 Liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w jednostkach urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym	34
Tabela nr 5 Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców oraz udział osób z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie bezrobotnych w jednostkach urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym	35
Tabela nr 6 Ilość wykorzystywanych wyrobów zawierających azbest w jednostkach urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym [Mg].....	35
Tabela nr 7 Udział powierzchni zielonych w powierzchni jednostek urbanistycznych, będących w stanie kryzysowym.....	36
Tabela nr 8 Liczba przyłączy wodociągowych i kanalizacyjnych w jednostkach urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym	38
Tabela nr 9 Wartości wskaźników syntetycznych w sferze gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej i technicznej dla jednostek urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym.....	43
Tabela nr 10 Wartości wskaźników syntetycznych w sferze społecznej (Wp), gospodarczej (Wp1), środowiskowej (Wp2), funkcjonalno-przestrzennej i technicznej (Wp3) dla jednostek urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym	44
Tabela nr 11 Liczba mieszkańców i powierzchnia wyznaczonych obszarów zdegradowanych	45
Tabela nr 12 Liczba mieszkańców i powierzchnia wyznaczonych obszarów rewitalizacji	46
Tabela nr 13 Wartości wybranych wskaźników charakteryzujących sferę społeczną	55
Tabela nr 14 Znormalizowane wartości wybranych wskaźników charakteryzujących sferę społeczną.....	56

Tabela nr 15 Wartości wybranych wskaźników charakteryzujących sferę gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną dla jednostek urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym	57
Tabela nr 16 Znormalizowane wartości wybranych wskaźników charakteryzujących sferę gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną dla jednostek urbanistycznych, znajdujących się w stanie kryzysowym	57

Spis wykresów

Wykres nr 1 Liczba ludności Miasta i Gminy Grabów nad Prosną w latach 1995-2015.....	11
Wykres nr 2 Struktura wiekowa mieszkańców Miasta i Gminy Grabów nad Prosną w latach 1995-2015.....	11
Wykres nr 3 Struktura wiekowa mieszkańców Miasta i Gminy Grabów nad Prosną (wg stanu na 30.06.2016 r.).....	12
Wykres nr 4 Problemy zdiagnozowane przez mieszkańców Miasta i Gminy Grabów nad Prosną.....	51
Wykres nr 5 Przedsięwzięcia rewitalizacyjne wskazane przez mieszkańców Miasta i Gminy Grabów nad Prosną	51

Spis map

Mapa nr 1 Gęstość zaludnienia w jednostkach urbanistycznych Miasta i Gminy Grabów nad Prosną.....	13
Mapa nr 2 Udział osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców jednostek urbanistycznych.....	15
Mapa nr 3 Struktura wiekowa osób bezrobotnych	17
Mapa nr 4 Poziom wykształcenia osób bezrobotnych.....	18
Mapa nr 5 Udział osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie mieszkańców jednostek urbanistycznych	20
Mapa nr 6 Liczba osób zameldowanych w lokalach komunalnych.....	21
Mapa nr 7 Liczba popełnionych przestępstw w jednostkach urbanistycznych Miasta i Gminy	23
Mapa nr 8 Liczba osób podlegających procedurze niebieskiej karty w jednostkach urbanistycznych Miasta i Gminy Grabów nad Prosną.....	24
Mapa nr 9 Działalność organizacji pozarządowych.....	27
Mapa nr 10 Frekwencja wyborcza w wyborach parlamentarnych w 2015 r.	28
Mapa nr 11 Liczba osób zapisanych do biblioteki publicznej Miasta i Gminy Grabów nad Prosną.....	29
Mapa nr 12 Obszary w stanie kryzysowym na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną...	31
Mapa nr 13 Obszary zdegradowane na terenie Miasta i Gminy Grabów nad Prosną.....	44
Mapa nr 14 Obszary rewitalizacji Miasta i Gminy Grabów nad Prosną	46